

POLKU2030 - Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi

LIITTEET 1-13: POLKU2030: Yksityiskohtaiset kuvaukset arvioinneista sekä aineistoon ja sen keruuseen liittyvät luettelot ja dokumentit

Tekijät: Berg Annukka, Lähteenoja Satu, Ylönen Matti, Korhonen-Kurki Kaisa, Linko Tyyra, Lonkila Kirsi-Marja, Lyytimäki Jari, Salmivaara Anna, Salo Hanna, Schönach Paula, Suutarinen Ira

Julkaisuaika: Maaliskuu, 2019

LIITTEET 1-13: POLKU2030: Yksityiskohtaiset kuvaukset arvioinneista sekä aineistoon ja sen keruuseen liittyvät luettelot ja dokumentit	1
LIITE 1: Kestävän kehityksen indikaattorien analyysi	2
LIITE 2: Kestävän kehityksen keskeisimpien sisältökysymysten määrittelyprosessi	6
LIITE 3: Verkkokysely	9
LIITE 4: Verkkokyselyn analyysi	16
LIITE 5: Lista haastatelluista henkilöistä	23
LIITE 6: Ministeriöiden haastattelurunko	25
LIITE 7: Ministeriöiden kestävän kehityksen toimenpiteitä	29
LIITE 8: Kestävän kehityksen toimeenpano keskushallinnossa	34
LIITE 9: Kestävä kehitys ministeriöiden johtamisjärjestelmissä	37
LIITE 10: Kestävän kehityksen koordinaatiomallin ja politiikkainstrumenttien analyysi	40
LIITE 11: Työpajojen osallistujat	50
LIITE 12: Hankkeen ohjausryhmän ja tukiryhmän jäsenet	52
LIITE 13. Kestävän kehityksen politiikkojen vuorovaikutusten arviointi	53

LIITE 1: Kestävän kehityksen indikaattorien analyysi

YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (SDG) seurantaan Inter-Agency and Expert Group on SDG Indicators (IAEG-SDGs) on kehittänyt **globaalin indikaattorikokoelman**. YK:n indikaattorit on jaoteltu kolmeen eri tasoon sen mukaan, missä vaiheessa indikaattorin kehittäminen on. (<https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/>)

Tasoon 1 kuuluvat indikaattorit, jotka ovat käsitteellisesti selkeitä, ja joilla on kansainvälisesti hyväksytty metodologia ja standardit, ja dataa tuotetaan säännöllisesti ainakin puolessa valtioista kaikista relevanteista populaatioista ja aloista. Tason 2 indikaattorit ovat käsitteellisesti selkeitä, niillä on kansainvälisesti hyväksytty metodologia ja standardit, mutta dataa ei tuoteta valtioissa säännöllisesti. Tason 3 kuuluvilla indikaattoreilla taas ei ole kansainvälisesti hyväksyttyä metodologiaa tai standardeja, mutta niitä ollaan kehittelemässä ja testaamassa. Lokakuussa 2018 tilanne oli se, että tasoon 1 kuului 93 indikaattoria, tasoon 2 yhteensä 77 indikaattoria ja 3- tasoon 57 indikaattoria. Tämän lisäksi 5 indikaattoria kuuluu useampaan tasoon, sillä indikaattorin eri komponentit on luokiteltu eri tasoihin.

Jokaisen indikaattorin kohdalla SDG-tavoitteen saavuttaminen on määritelty vihreän kynnyksarvon kautta. Trendien arvioinnissa on laskettu lineaarinen vuosittainen kasvuaste (vuosittainen prosentuaalinen kohennus), joka tarvitaan tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä (2010-2030). Suomessa Tilastokeskus on aloittanut Suomen tietojen kokoamisen YK:n indikaattorien mukaisesti. SDG Indexissä kunkin tavoitteen tila määrittyy aina kyseisen SDG:n kahden huonoimman indikaattorin mukaan, kun taas trendi (ks. kuva 1) on laskettu aritmeettisena keskiarvona kyseisen SDG:n kaikista trendi-indikaattoreista. Trendi-indikaattorien osuus kaikista indikaattoreista kuitenkin vaihtelee eri SDG-tavoitteissa. Tätä kasvuastetta on verrattu viimeisimmän ajanjakson kasvuasteeseen (usein 2010-2015). Trendejä ilmaistaan viidellä erilaisella nuolella. Punainen alaspäin osoittava nuoli tarkoittaa, että valtion kehitys menee väärään suuntaan tavoitteen saavuttamiseksi. Oranssi vaakasuorassa oleva nuoli tarkoittaa, että tilanne pysyy ennallaan, tai että kasvuaste on alle 50 prosenttia siitä, mitä sen pitäisi olla, jotta valtio voisi saavuttaa tavoitteen vuoteen 2030 mennessä. Keltainen yläviistoon osoittava nuoli kuvaa tilannetta, jossa kasvuaste on yli 50 prosenttia siitä, mitä sen pitäisi olla tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä, mutta ei kuitenkaan tarpeeksi. Vihreä ylöspäin osoittava nuoli kuvaa tilannetta, jossa kasvuaste on riittävä tavoitteen saavuttamiseksi 2030 mennessä, ja vaakasuora vihreä nuoli kuvaa tilannetta, jossa tavoite on jo saavutettu. Trendit on laskettu kaikille indikaattoreille, joista on ollut riittävästi dataa saatavilla, mutta monen indikaattorin kohdalla tämä ei ole ollut mahdollista.

Kuva 1. SDG-tavoitteiden saavuttamisen suunta SDG Indexissä

SDG-tavoitteen tason trendit on laskettu skaalaamalla yksittäisten indikaattorien trendit uudelleen ja laskemalla näistä aritmeettinen keskiarvo. Trendit on raportoitu SDG-tasolla vain, jos dataa trendeistä on ollut saatavilla vähintään 75 prosenttia kyseisen SDG-tavoitteen alle kuuluvista, trendiä kuvaavista indikaattoreista.

On syytä pitää mielessä, että SDG Indexin indikaattorit eivät ole välttämättä samoja kuin YK:n viralliset SDG-indikaattorit. Kunkin indikaattorin kohdalle on kuitenkin kirjattu, miten se suhteutuu virallisiin YK:n indikaattoreihin. Indikaattori voi joko olla täysin sama, siihen läheisesti liittyvä tai YK:n indikaattorikokoelmaan kuulumaton. Arvion mukaan noin 40 prosenttia raportin indikaattoreista ei kuulu YK:n indikaattorikokoelmaan. Eroja löytyy erityisesti niiden SDG-tavoitteiden kohdalla, joissa suuri osa indikaattoreista kuuluu YK:n luokittelussa tasoon 3. Tämä tarkoittaa esimerkiksi SDG-tavoitteita 12 (vastuullista kuluttamista) ja 13 (ilmastotekoja). Vaikka SDG Indexin indikaattorien kuvauksissa kerrotaan, miten läheisesti ne liittyvät YK:n viralliseen indikaattorikokoelmaan ja siten SDG-alatavoitteisiin, niin siitä ei käy ilmi, mitä indikaattoreista puuttuu. Täten SDG Index voi painottaa eri asioita kuin YK:n virallinen indikaattorikokoelma.

Kansallisella tasolla Suomella on oma Kestävän kehityksen tila -seurantajärjestelmä, jonka lähtökohtana on kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus (Kestävän kehityksen toimikunta 2016). Edistymistä sitoumuksen kahdeksassa tavoitteessa mitataan kymmenen indikaattorikorin avulla. Indikaattorikorit on kytketty kukin 2-7 yhteiskuntasitoumuksen tavoitteeseen, ja kukin tavoite esiintyy koreissa 4-7 kertaa. Esimerkiksi indikaattorikori "Globaali vastuu ja johdonmukaisuus" on linkitetty kaikkiin sitoumuksen tavoitteisiin. Jokaisessa indikaattorikorissa on 4–5 indikaattoria, joista on korin sisällön tuntevan hallinnon asiantuntijan laatimat tulkintatekstit. Yhteensä indikaattoreita on 44. Indikaattorien tilanne päivitetään koreittain kerran vuodessa. Tässä yhteydessä myös tulkintatekstit päivitetään. Eräiltä osin indikaattorien määrittelytyö on vielä kesken. Tässä arvioinnissa tarkasteltiin indikaattoreita syksyn 2018 tilanteen mukaisesti. Esimerkiksi Terveiden edellytykset -korin tarkastelu perustui ennakkotietoihin. Vuoden 2019 alussa julkaistussa lopullisessa Terveiden edellytykset -korissa oli osin eri indikaattorit kuin tässä arvioinnissa.

Suomen kestävän kehityksen indikaattorien tulkintatekstin toivotaan olevan lähtökohta avoimelle keskustelulle, ja yleisöllä on mahdollisuus kommentoida indikaattoreita ja niiden tilaa verkossa. Lähes kaikista indikaattoreista on indikaattorin esittelyn yhteydessä esitetty laskennallinen/tilastollinen kuvaaja,

jota tulkintatekstissä kuvaillaan ja tulkitaan. Tulkintatekstissä indikaattorin kuvaamaa asiaa käsitellään kuitenkin usein myös laajemmin kuin pelkän esitetyn kuvallisen materiaalin pohjalta on mahdollista. Luonteeltaan Suomen omat indikaattorit eroavat siis varsin paljon SDG indeksin indikaattoreista, jossa indikaattorien tilaa arvioidaan laskennallisesti suhteessa SDG tavoitteiden saavuttamiseen. Suomen kansallisten indikaattorien kohdalla taas painotetaan paljon avointa keskustelua.

Yhden indikaattorin sisällä voidaan mitata useampaa muuttujaa, esimerkiksi erotella väestö sukupuolen tai iän mukaan. Erottelun lisäksi yhden indikaattorin sisällä voidaan kuitenkin mitata useampaa samaan teemaan liittyvää eri muuttujaa. Esimerkiksi Hyvä työelämä -indikaattori sisältää kokemuksen työn rasittavuudesta, joka on jaettu edelleen fyysiseen ja henkiseen rasittavuuteen, ja näiden kokemusta on kuvattu kahdella eri tasolla. Harva indikaattori lopulta kuvaa vain yhtä muuttujaa, mikä luo omat haasteensa indikaattorien tilan arvioinnille.

Indikaattoreiden tilaa on arvioitu [kestavakehitys.fi](https://www.helsinki.fi/en/helsinki-institute-of-sustainability-science/news-events/helsus-policy-dialogues-2018) sivuston materiaalin avulla, sekä hyödyntämällä HELSUS Policy Dialogues -tapahtumien materiaalia (<https://www.helsinki.fi/en/helsinki-institute-of-sustainability-science/news-events/helsus-policy-dialogues-2018>). HELSUS järjesti yhteistyössä kestävän kehityksen toimikunnan ja valtioneuvoston kanslian kanssa yhteensä kuusi Policy Dialogues -tapahtumaa vuoden 2018 aikana. Jokaisessa tapahtumassa käsiteltiin 1-2 indikaattorikorin teemoja ja niitä mittaavia indikaattoreita. Indikaattoreita kehittämässä olleet asiantuntijat ja/tai virkamiehet ovat ensin esitelleet korin indikaattorit, minkä jälkeen tutkijat ovat kommentoineet niitä. Tapahtuman lopuksi on keskusteltu indikaattoreista ryhmissä ja myös kaikkien osallistujien kesken. Keskustelujen päähavainnot on koottu tapahtuman internet-sivulle.

Kun indikaattorien analyysia tehtiin POLKU2030-arviointia varten, hyödynnettiin muutaman indikaattorin kohdalla myös muuta materiaalia kuin edellä mainittuja lähteitä. Tästä on näiden tapausten kohdalla maininta indikaattorin tilan arvioinnissa. Arvio indikaattorin tilasta on tehty asteikolla hyvä - huolestuttava - huono. Kaikista haastavimmissa kohdissa arvioksi jäi "vaikeasti tulkittava". Kaikille indikaattoreille ei ole määritelty tavoitteita, jolloin arviota suhteessa tavoitteisiin ei ole voitu tehdä. Tällöin indikaattorin tilaa on arvioitu niillä tiedoilla, joita tulkintatekstissä on painotettu. Tavoitetasoja ja vertailuryhmiä on myös useita, esimerkiksi kansallinen, pohjoismainen, eurooppalainen ja globaali, ja näiden käsittely vaihtelee indikaattoreittain. Policy Dialogues -sarja tuotti myös arvokasta lisätietoa indikaattoreista ja niiden tulkinnasta.

Indikaattorin tila on arvioitu huonoksi, jos tulkintatekstissä on todettu, ettei tavoitteita ole saavutettu, tai että kehitys on sen suuntaista, ettei niitä tulla saavuttamaan. Myös sellaiset indikaattorit, joiden tila on arvioitu tulkintatekstissä huonoksi ilman suhdetta tavoitteisiin, on arvioitu huonoksi. Indikaattorit, joiden tilassa on huolestuttavia piirteitä, mutta tila ei ole yksiselitteisesti huono tai menossa huonompaan tai parempaan suuntaan, on arvioitu tilaltaan huolestuttaviksi. Tähän luokkaan luokiteltiin myös paljon indikaattoreita, jotka sisältävät useampia muuttujia, joista osan kohdalla kehitys on positiivista ja osan kohdalla negatiivista. Indikaattorin tila on arvioitu hyväksi, jos tulkintatekstissä on todettu, että indikaattorin tila ja kehitys on hyvää tai tilanne on hyvä suhteessa tavoitteisiin.

POLKU2030-hankkeessa analysoitiin siis kansallisia kestävän kehityksen indikaattoreita sekä käytettiin SDG Indexin indikaattoreita, mutta ei YK:n virallisia indikaattoreita, koska niiden kehitys on vielä kesken ja dataa ei ole saatavilla kaikista mittareista.

POLKU2030-hankkeen kyselyssä kysyttiin myös, kuinka hyvin indikaattorit mittaavat kestävän kehityksen tilaa sekä kuinka indikaattoreita hyödynnetään työssä. Vastaukset on kuvattu liitteessä 4.

LIITE 2: Kestävän kehityksen keskeisimpien sisältökysymysten määrittelyprosessi

Liitteessä 1 kuvatun indikaattorianalyysin¹ perusteella päädyttiin alla olevaan listaan **kestävän kehityksen osa-alueista, joissa Suomella on vielä parannettavaa**. Tulkinnassa painotettiin osaksi globaalia näkökulmaa eli osa-alueita, joissa Suomella myös maailmanlaajuisesti tarkasteltuna on parannettavaa. Esimerkiksi monissa ympäristökysymyksissä, kuten kulutuksen ekologisen jalanjäljen kohdalla, Suomella on paljon tehtävää myös globaalissa mittakaavassa. Toisaalta taas monien sosiaalisten mittareiden perusteella olemme maailman parhaiden joukossa, vaikka kansallisella tasolla ja kansallisten indikaattoreiden mukaan olisikin havaittavissa huolestuttavia trendejä.

- Alueelliset hyvinvointierot Suomessa
- Taloudellinen eriarvoistuminen ja syrjäytyminen Suomessa
- Sukupuolten välinen tasa-arvo Suomessa
- Suomalaisten ruokavalion kestävyys (terveys, ympäristövaikutukset)
- Itämeren ja Suomen sisävesien tila
- Metsien käytön vaikutus luonnon monimuotoisuuteen ja hiilinieluihin
- Energian tuotannon ja kulutuksen kestävyys
- Suomalaisten kulutuksen globaali ekologinen jalanjälki (luonnonvarojen käyttö ja päästöt Suomen ulkopuolella)
- Suomen ihmisoikeusvaikutukset ulkomailla
- Kehitysyhteistyömäärärahojen laskeva trendi

Tämä lista käytiin läpi **Kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin** kanssa tehdyissä haastatteluissa (7 kpl) , joissa kysyttiin

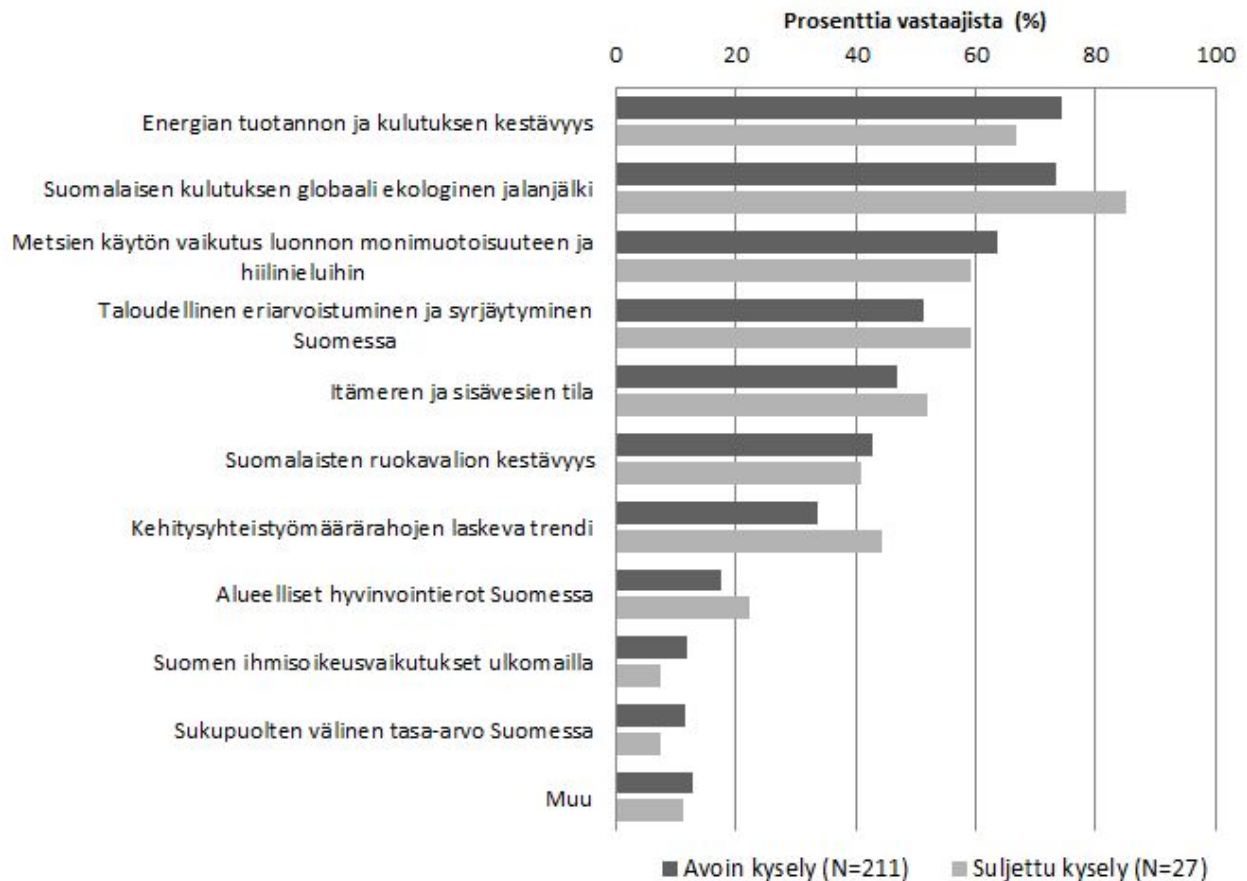
- Mitkä näistä osa-alueista ovat mielestäsi tärkeimpiä?
- Puuttuuko listasta jotain merkittäviä osa-alueita, jotka olisi syytä nostaa esille?
- Olisiko asioiden käsittelyn kannalta hedelmällisempää paketoita haasteet jotenkin toisin?
- Minkälaisia toimia tai toimenpiteiden kokonaisuuksia pitäisi toteuttaa, jotta näitä haasteita saataisiin ylitettyä kestävän kehityksen kannalta parhain päin?

Paneelin jäsenet pitivät listaa kattavana. Haastatteluissa nousi myös esiin, että haastealueet kannattaisi nostaa järjestelmätasolle. Esim. ruokavalion sijaan haasteeksi nostettaisiin ruokajärjestelmän kestävyys.

Sama listaus haasteellisista osa-alueista oli mukana myös POLKU2030-kyselyssä (katso tarkempi kuvaus liitteessä 3), jossa kysyttiin "Mitkä ovat mielestäsi osa-alueet, joissa Suomella on eniten parannettavaa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta?" Kyselyyn vastasi 238 henkilöä, joista monet toimivat kestävän kehityksen parissa päivittäin tai viikottain. Kuva 1 alla kertoo kyselyn tulokset.

---

¹ Eli sekä SDG Indexissä että kansallisessa Suomen kestävän kehityksen tila -seurantajärjestelmässä huonoa tai huolestuttavaa kehitystä osoittavien indikaattorien nojalla

Kuva 1. POLKU2030-kyselyn tulokset kysymykseen: “Mitkä ovat mielestäsi osa-alueita, joissa Suomella on eniten parannettavaa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta?”²

Kyselyn tuloksena kestävä kehityksen osa-alueiksi jatkoanalyysiin valittiin kuusi kyselyssä eniten mainintoja saanutta osa-aluetta. Kestävä kehityksen asiantuntijapaneelin kommenttien perusteella ”Taloudellinen eriarvoistuminen ja syrjäytyminen” -osa-alue päivitettiin kuitenkin laajemmaksi ”Yhdenvertaisuus ja osallisuus” -teemaksi, joka sisältää useamman indikaattorikorin asioita. Lisäksi asiantuntijapaneelin kommentit näiden haastealueiden viemisestä järjestelmätasolle otettiin huomioon.

Tältä pohjalta muodostettiin alla oleva lista niistä Suomen kestävä kehityksen osa-alueista, joissa Suomella on vielä paljon parannettavaa. Listaa käsiteltiin 29.10.2018 avoimessa työpajassa Säätytalolla, ja siitä on myös poimittu relevanteimmat teemat kunkin ministeriön kanssa tehtyihin haastatteluihin:

- Energiajärjestelmän kestävyys
- Metsien kestävä käyttö
- Suomen vesiekosysteemien kestävyys
- Kestävä ruokajärjestelmä
- Yhdenvertaisuus ja osallisuus

² Vastaajat saivat valita enintään 5 vaihtoehtoa

Sekä

- Suomalaisen kulutuksen globaali jalanjälki (joka ei ollut käsittelyssä työpajassa omana aiheenaan, vaan se käsiteltiin osana ruoka-, energia- ja vesi-aiheita, mutta joka lopullisessa listauksessa otettiin esille omanana teemanaan)

Työpajassa käsiteltiin näiden varsinaisten kestävän kehityksen osa-alueiden lisäksi myös kahta erillistä poikkileikkaavaa teemaa, jotka nousivat esiin tehtyjen haastattelujen, ei kysely- ja indikaattorianalyysin, perusteella. Nämä teemat olivat:

- Kestävä kehitys Suomen poikkihallinnollisessa ulkopoliitikassa
- Työ- ja talousajattelun uudistaminen

LIITE 3: Verkkokysely

Kehittävä arviointi Suomen kestävän kehityksen politiikasta ja muutospoluista (POLKU)

Kerro näkemyksesi Suomen kestävän kehityksen politiikasta ja Agenda2030:n toteutuksen tilasta - keskeisistä haasteista ja mahdollisista ratkaisuista **8.10.2018 mennessä**.

Kyselyn tuloksia käytetään POLKU2030-hankkeessa Suomen kestävän kehityksen politiikan mekanismien, muutospolkujen ja muutoksen esteiden tunnistamiseen.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti. Kaikkiin kysymyksiin ei ole pakko vastata. Pakolliset kysymykset on merkitty **sinisellä** värillä ja tähdellä*.

Aineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa.

Kyselyn tuloksia työstetään eteenpäin **sidosryhmätyöpajassa ma 29.10. klo 9-12 Helsingissä Säätytalolla**. Olet tervetullut mukaan - [lue lisää ja ilmoittaudu täällä](#).

Kiitos paljon vastauksistanne!

POLKU2030-tiimi

Demos Helsinki, Helsingin yliopiston kestävyystieteen instituutti HELSUS, Suomen ympäristökeskus

Lisätietoja:

- Kyselyn sisällöt: Annukka Berg, erikoistutkija, Suomen ympäristökeskus, annukka.berg(at)ymparisto.fi, p. 050-348 0919
- Kyselyn tekninen toteutus: Hanna Salo, korkeakouluharjoittelija, Suomen ympäristökeskus, hanna.h.salo(at)ymparisto.fi, p. 046-923 6819

Jakelu 1:

Mitä seuraavista tahoista edustat? Voit valita useamman vastausvaihtoehdon. *

- Kestävän kehityksen koordinaatioverkostoa
  - Kestävän kehityksen toimikuntaa
  - Kehityspoliittista toimikuntaa
  - Kestävän kehityksen asiantuntijapaneelia
  - Kansallista seurantaverkostoa
  - Jotain muuta kestävän kehityksen politiikkaan liittyvää tahoa:
-

Jakelu 2:

Minkä alan asiantuntija ja/tai toimija olet? Voit valita useamman vastausvaihtoehdon *

- Elinkeinoelämä
- Julkishallinto
- Tutkimus ja koulutus
- Sosiaaliturva
- Terveystieteet
- Ympäristönsuojelu
- Asuminen ja yhdyskuntapalvelut
- Virkistys- ja kulttuuritoiminta sekä uskonnollinen toiminta
- Puolustus
- Järjestys ja turvallisuus
- Jokin muu ala. Mikä? _____

Jakelu 2:

Kuinka usein olet tekemisissä kestävän kehityksen ja/tai Agenda2030:n kanssa?*

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Joitakin kertoja vuodessa
- En juuri koskaan
- En osaa sanoa.

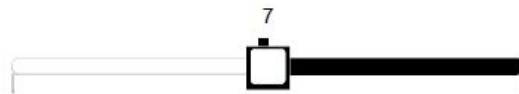
Yleisarvio Suomen kestävän kehityksen tilasta ja politiikasta

Arvioi kouluarvosanoilla (4-10) Suomen kestävän kehityksen tilaa ja politiikkaa. Voit halutessasi täydentää tai perustella vastauksesi kysymyksen alla oleviin tyhjiin kohtiin.

Minkälainen on mielestäsi Suomen kestävän kehityksen yleistila? Anna kouluarvosana.

Huom. Jos haluat antaa arvosanan 7, niin liikuta liukuria ensin johonkin toiseen kohtaan.

*

En osaa sanoa

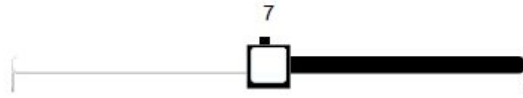

Miten hyvin Suomen harjoittama politiikka tukee kestävän kehityksen ja Agenda2030-tavoitteiden saavuttamista? Anna kouluarvosana.

Huom. Jos haluat antaa arvosanan 7, niin liikuta liukuria ensin johonkin toiseen kohtaan.

En osaa sanoa

Arvio kestävän kehityksen kompastuskivistä ja ratkaisujen mahdollisuuksista

Kansainvälisen *SDG Indexin*, kansallisten indikaattorien ja asiantuntijahaastattelujen perusteella voidaan tunnistaa haasteita, joissa Suomella olisi parannettavaa kestävän kehityksen suhteen.

Mitkä ovat mielestäsi osa-alueita, joissa Suomella on eniten parannettavaa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta? Merkitse korkeintaan 5 tärkeintä alla olevasta listasta. Lisäksi voit tuoda omia näkemyksiäsi esiin avovastauksessa.

*

- Alueelliset hyvinvointierot Suomessa
- Taloudellinen eriarvoistuminen ja syrjäytyminen Suomessa
- Sukupuolten välinen tasa-arvo Suomessa
- Suomalaisten ruokavalion kestävyys (terveys, ympäristövaikutukset)
- Itämeren ja Suomen sisävesien tila
- Metsien käytön vaikutus luonnon monimuotoisuuteen ja hiilinieluihin
- Energian tuotannon ja kulutuksen kestävyys
- Suomalaisten kulutuksen globaali ekologinen jalanjälki (luonnonvarojen käyttö ja päästöt Suomen ulkopuolella)

- Suomen ihmisoikeusvaikutukset ulkomailla
- Kehitysyhteistyömäärärahojen laskeva trendi.
- Muu, mikä? _____

Mihin Suomen tulisi keskittyä, jotta se voisi saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet? Voit antaa tukeasi joillekin Suomen kestävä kehityksen asiantuntijapaneelin nostamille kärjille rastittamalla kyseisen kohdan alla olevassa listassa. Lisäksi voit tuoda omia näkemyksiä esiin avovastauksessa.

- Ympäristö terveyden ja hyvinvoinnin perustana
- Sosiaalisesti oikeudenmukainen energia- ja luonnonvarareformi
- Yhdenvertaisuus ja osallisuus kestävä yhteiskunnan rakennusaineina
- Työ- ja talousajattelun uudistuminen
- Vastuunottoa yksilöistä maailmanyhteisöön.

Ulkopolitiikka ja Suomen globaali vastuunkanto

Ulkopolitiikka ymmärretään nykyään laajasti: se kattaa laajasti erilaisia ulkosuhteisiin, turvallisuuteen ja talouteen liittyviä kysymyksiä.

Miten hyvin näet kestävä kehityksen tavoitteiden toteutuvan Suomen tämänhetkisessä ulkopoliitikassa?

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Kohtalaisesti
- Heikosti
- En osaa sanoa.

Indikaattorit

Kuinka hyvin Suomen kestävän kehityksen indikaattorit mittaavat kestävän kehityksen tilaa?

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Kohtalaisesti
- Heikosti
- En tunne indikaattoreita.
-

Oletko hyödyntänyt kestävän kehityksen indikaattoreita työssäsi?

- Kyllä
- Ei

Miten olet konkreettisesti käyttänyt indikaattoreita työssäsi? Anna esimerkki/esimerkkejä.

Muita terveisiä Suomen kestävän kehityksen politiikan kehittämiseen liittyen?

LIITE 4: Verkkokyselyn analyysi

POLKU2030-hankkeessa toteutettiin 25.9.-9.10.2018 avoin Webropol-kysely (ks. liite 3), johon saatiin 238 vastausta. Vastaajilta kysyttiin kahdeksan sisältökysymystä, ja lopuksi he saivat lähettää terveisiä Suomen kestävän kehityksen politiikkaan liittyen. Vastaajille annettiin myös mahdollisuus perustella tai avata vastaustaan kunkin kysymyksen jälkeen olevaan tekstilaatikkoon. Kysely lähetettiin kahdella eri jakelulla (kuva 1):

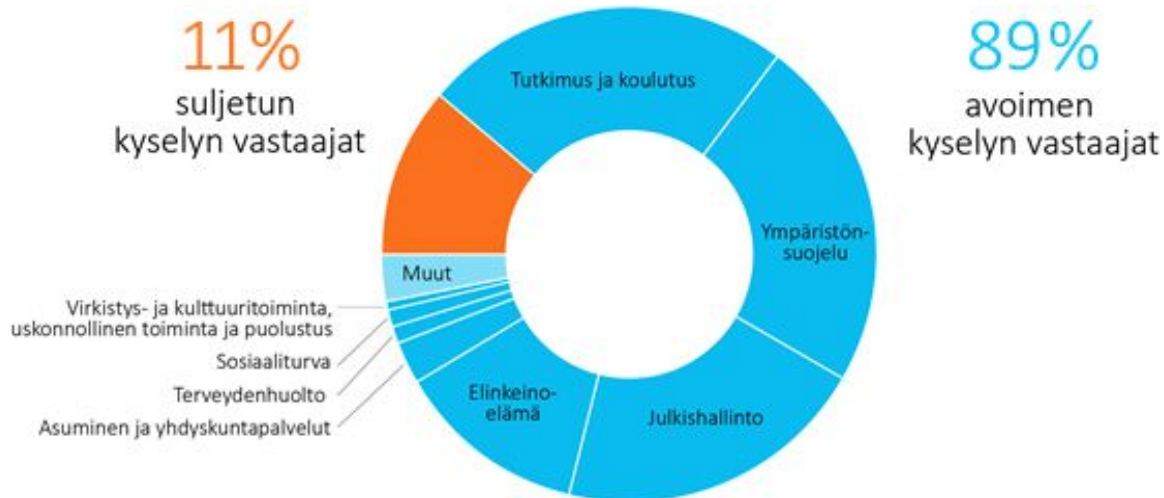
- **Jakelu 1**

- Kohdistettiin kestävän kehityksen keskeisille toimijoille suljetulla, henkilökohtaisella linkillä, jotta voitaisiin tunnistaa, onko kysely tavoittanut nämä keskeiset toimijat.
- Jakelussa oli 221 vastaanottajaa, jotka kuuluivat kestävän kehityksen toimikuntaan, kehityspoliittiseen toimikuntaan, kestävän kehityksen koordinaatioverkostoon, asiantuntijapaneeliin sekä kansalliseen seurantaverkostoon.
- Vastauksia saatiin 27, joten vastausprosentti oli 12.
- Taustakysymyksessä kysyttiin vastaajan edustamaa/edustamia tahoja, joiden vaihtoehtoina olivat yllä luetellut toimikunnat, verkostot ja paneeli sekä "muu, mikä?" -vaihtoehto.
- Vastaajat edustivat kestävän kehityksen toimikuntaa (43 %), koordinaatioverkostoa (17 %), seurantaverkostoa (17 %), seurantaverkostoa (11 %), asiantuntijapaneelia (6 %) ja kehityspoliittista toimikuntaa (6 %). Kokoonsa suhteutettuna aktiivisimpia vastaajia olivat asiantuntijapaneeli (25 %) sekä koordinaatioverkosto (24 %). Seurantaverkoston edustajista 19 % vastasi kyselyyn ja kestävän kehityksen toimikunnasta 14 %. Selvästi heikoiten edustettuna on kehityspoliittinen toimikunta, sillä vain 7 prosenttia toimikunnasta vastasi kyselyyn.

- **Jakelu 2**

- Avoin kysely, joka lähetettiin Sitoumus2050-verkostolle heidän uutiskirjeessään sekä jaettiin SYKEN, HELSUSin ja Demos Helsingin viestintäkanavissa ja yleisillä sähköpostilistoilla. Lisäksi jakelun 1 vastaanottajat pystyivät jakamaan jakelun 2 linkkiä organisaatioissaan.
- Vastauksia saatiin 211.
- Mukana oli kaksi taustakysymystä, joista toisessa kysyttiin, minkä alan asiantuntija/toimija kyseinen vastaaja on. Vastausvaihtoehtoina olivat Tilastokeskuksen (2001) julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen pääluokat. Toisessa taustakysymyksessä kysyttiin, kuinka usein vastaaja on tekemisissä Agenda2030:n ja/tai kestävän kehityksen kanssa.
- Edustetuimpia aloja olivat tutkimus ja koulutus (31 % vastaajista), ympäristönsuojelu (30 %), julkishallinto (26 %) sekä elinkeinoelämä (16 %). Muut alat muodostivat kukin alle 4 prosenttia vastaajista.

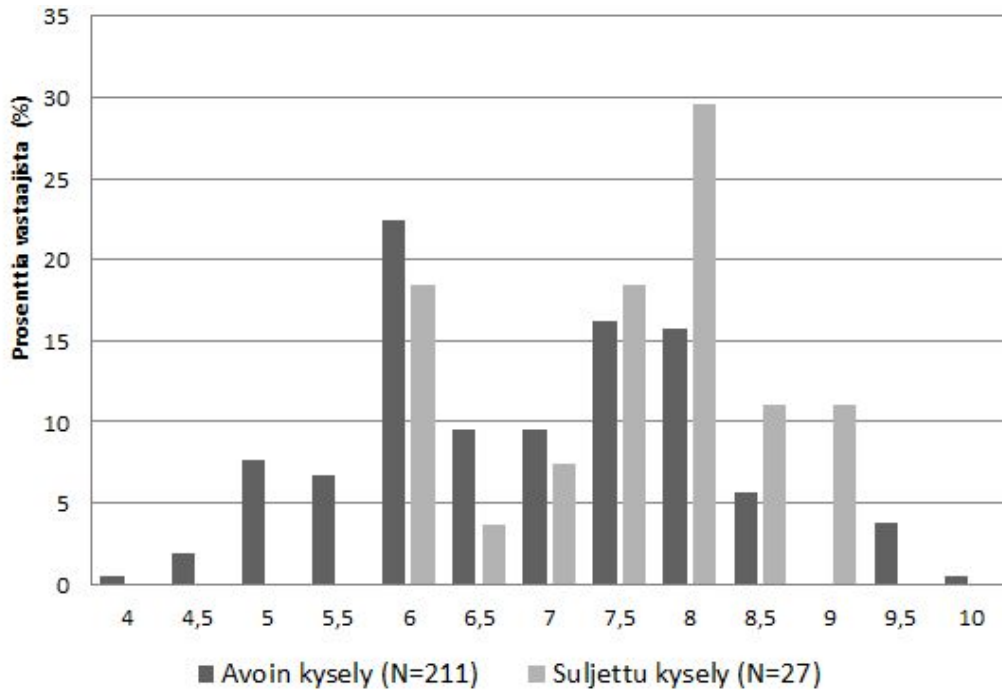
Kuva 1. POLKU2030-hankkeessa toteutettuun kyselyyn vastasi 238 henkeä, joista 27 vastasi suljettuun kyselyyn ja 211 avoimeen.

Avoimen kyselyn vastaajista suurin osa oli tekemisissä kestävän kehityksen ja/tai Agenda2030:n kanssa päivittäin (37 %) tai viikoittain (33 %). Kuukausittain kestävän kehityksen kanssa oli tekemisissä noin 10 prosenttia vastaajista, 9 prosenttia joitakin kertoja vuodessa ja 6 prosenttia ei koskaan. Neljä prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, kuinka usein he olivat tekemisissä kestävän kehityksen ja/tai Agenda2030:n kanssa. Suljetun kyselyn vastaajat kuuluvat kestävän kehityksen ydintoimijoihin, joten heidän voi olettaa tuntevan Suomen kestävän kehityksen politiikan keskeiset teemat, haasteet ja mahdollisuudet hyvin.

Kyselyssä oli kaksi arvosanakysymystä, joissa vastaajia pyydettiin arvioimaan Suomen kestävän kehityksen yleistilaa sekä sitä, kuinka hyvin Suomen politiikka edistää kestävän kehityksen ja Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamista. Asteikkona päädyttiin käyttämään kouluarvosanoja 4-10 (4=hylätty, 10=erinomainen), koska suomalaiset tuntevat ne hyvin, ja ne toimivat kokonaisarvioiden antamisessa. Lisäksi käytettäessä puolikkaitakin arvosanoja saadaan 13-portaisella asteikolla viisiportaista Likertin asteikkoa tarkempi kuva. Toisaalta kyselyssä ei annettu arvosanoille kriteerejä, esimerkiksi siitä, mitä arvosana 7 pitää sisällään, vaan sen määrittäminen jätettiin vastaajalle. Vastaukset ovatkin suuntaa-antavia ja kuvaavat vastaajan mielikuvaa tilanteesta.

Kyselyn vastaajat antoivat Suomen kestävän kehityksen yleistilaksi keskimäärin arvosanan 6,9, eli pyöristettynä 7 (kuva 2). Vastaajaryhmien välillä oli kuitenkin eroja. Suljetun kyselyn vastaajien antama keskiarvo oli 7,6, kun vastaavasti avoimen kyselyn vastaajien oli 6,7 (mediaanit 8,0 ja 7,0). Suljetun kyselyn arvosanat vaihtelivat välillä 6-9 ja avoimen 4-10. Arvosanojen keskihajonta oli suljetussa 0,97 ja avoimessa 1,17. Arvosanajakaumat poikkeavat Shapiro-Wilkin testin mukaan tilastollisesti merkitsevästi normaalijakaumasta tasolla 0.05 ($p < 0,001$), eikä normaalijakaumaa oletettavaa testiä voitu tehdä. Epäparametrisen Mann-Whitney U-testin perusteella suljetun kyselyn vastaajat ovat arvioineet Suomen kestävän kehityksen yleistilan tilastollisesti merkitsevästi paremmaksi kuin avoimen kyselyn vastaajat ($p = 0,002$). Sen sijaan sillä, kuinka usein avoimen kyselyn vastaaja on tekemisissä kestävän kehityksen kanssa, ei ollut tilastollista merkitsevyyttä (Kruskal-Wallis testin $p = 0,228$). Päivittäin, viikoittain ja

kuukausittain sen kanssa työskentelevät antavat yleistilaksi arvosanan 7 (keskiarvot 6,9; 7,0; 7,0. N=78; 70; 22). Sitä harvemmin kestävän kehityksen kanssa työskentelevät antavat heikompia arvosanoja (joitakin kertoja vuodessa: keskiarvo 6,6. N=19; en juuri koskaan: keskiarvo 6,3. N=13).

Kuva 2. Kestävän kehityksen yleistilan keskiarvo oli noin 7. Suljetun kyselyn vastaajat antoivat yleistilalle keskimäärin korkeampia arvosanoja kuin avoimen kyselyn vastaajat.

Avovastauksissa kyselyn vastaajat kuvailivat Suomen kestävän kehityksen tilaa esimerkiksi seuraavasti:

“Vakaa yhteiskunta, pitkälti itse tehty vauraus - - , puhdas ilma ja vesi, vuosikymmeniä kasvaneet metsävarat, valtiona monissa ympäristösaavutuksia kuvaavissa indekseissä kärkikahinoissa.”

“Ympäristönsuojeluun liittyvät asiat ovat trendikkäitä mutta tiukassa paikassa jäävät toiseksi vaikka tilanteen pitäisi olla toisin päin.”

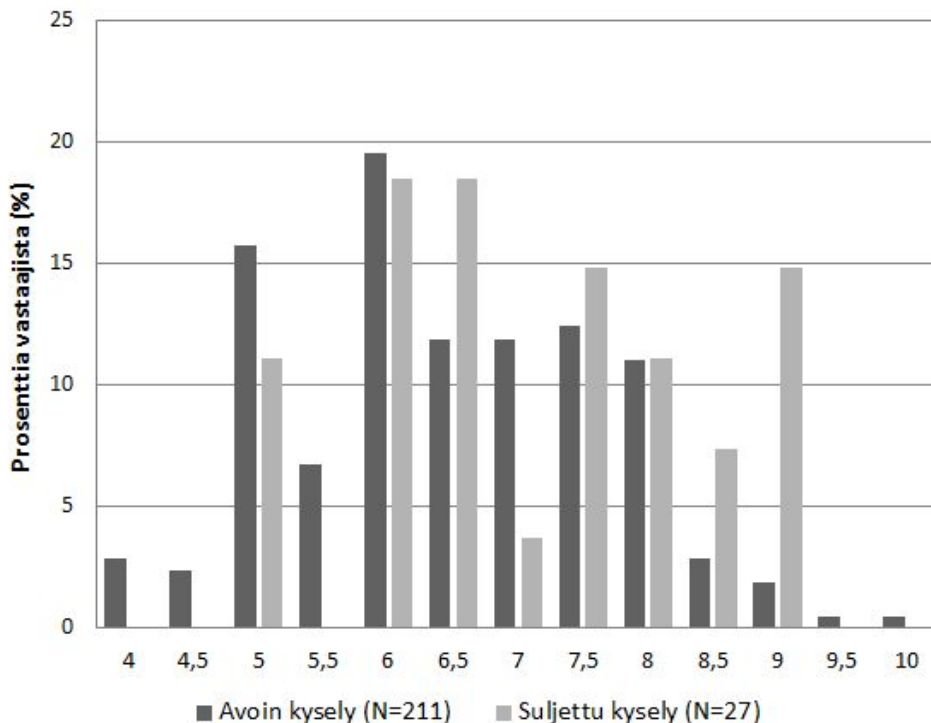
“Kestävä kehitys nähdään vielä usein marginaalisena toimintana eikä sitä liitetä läpileikkaavasti yhteiskunnan kaikkeen toimintaan.”

Osa vastaajista toi avovastauksessaan esiin, ettei ollut varma, mihin Suomen yleistilaa tulisi vastauksessa verrata. Monet olivat verranneet Suomea muihin maihin ja kertoivat siksi antaneensa korkeamman arvosanan, kuin jos he olisivat verranneet Suomen kestävän kehityksen yleistilaa globaaliin tavoitetilään:

“Jos verrataan Suomea globaalisti, niin tilanne voi näyttää hieman paremmalta. Mutta riippuu, mihin verrataan. Suomi ei ole kestävän kehityksen kärkimaita, vaikka resurssien puolesta pitäisi

olla. Suomalaiset tuottavat esim ilmastopäästöjä puolet enemmän kuin Ruotsi, jossa kestävä kehitys on otettu vakavammin.”

Toisessa arvosanakysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin Suomen harjoittama politiikka tukee kestävä kehityksen ja Agenda2030-tavoitteiden saavuttamista (kuva 3). **Kyselyiden vastaajat antoivat Suomen kestävä kehityksen politiikalle keskimäärin arvosanaksi 6,5**, joka on hieman heikompi kuin yleisilalle annettu keskiarvo (mediaanit 7,0 ja 6,5). Suljetun kyselyn arvosanat vaihtelivat välillä 5-9 ja avoimen 4-10. Arvosanojen keskihajonta oli suljetussa kyselyssä 1,28 ja avoimessa 1,22. Hajonta oli siis suurempaa kuin kestävä kehityksen tilaa koskevassa arvosanakysymyksessä, mikä voi osaltaan kertoa, että kestävä kehityksen politiikkaa on vaikea hahmottaa. Suljetun ja avoimen kyselyn vastaajien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero (Mann-Whitneyn U-testin $p=0,021$), joten suljetun kyselyn vastaajat arvioivat Suomen politiikan edistävän kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista paremmin kuin avoimen kyselyn vastaajat, mikä on linjassa sen kanssa, että he arvioivat Suomen kestävä kehityksen tilan myös paremmaksi kuin avoimen kyselyn vastaajat. Muilla taustamuuttujilla ei ollut vaikutusta vastauksiin.

Kuva 3. Suomen nykyisen politiikan koettiin edistävän kestävä kehityksen ja Agenda2030-tavoitteiden saavuttamista keskimäärin arvosanan 6,5 arvoisesti.

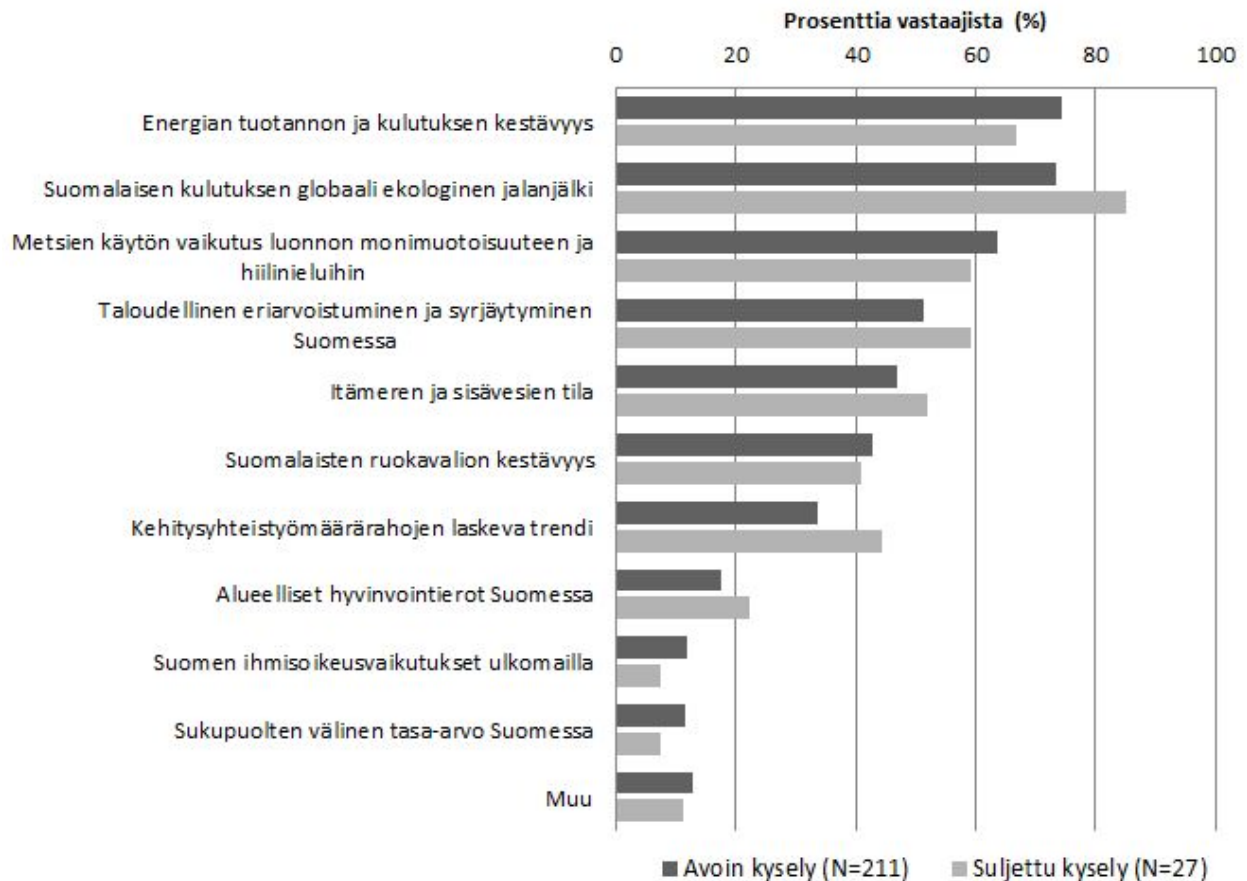
Kyselyn vastaajat toivat avoimissa vastauksissaan esiin tarpeen muutosvoimaisemmalle ja johdonmukaisemmalle politiikalle:

“Poliittista rohkeutta ja linjakkuutta kaivataan! Suomen politiikka ei tue kestävä kehitystä, vaan lyhytjänteinen markkinataloushyöty ja eturyhmien lobbaus menee kestävä kehityksen ohi.”

“Suomi on kestävä kehityksen edelläkävijä, ja yhteiskunnassa on kestäviä toimintamalleja, mutta Agenda 2030 ei vielä ole ainakaan hallinnossa omaksuttu politiikkaviitekehikseksi tai tavoitteelliseksi toiminnaksi.”

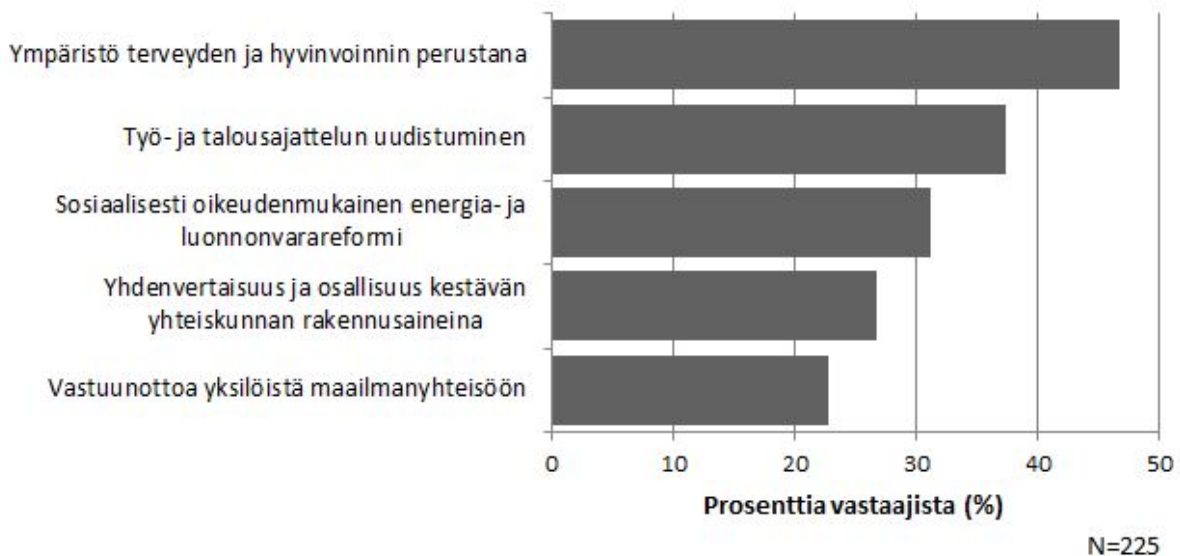
Arvosanakysymysten välillä oli voimakas yhteys siten, että vastaajat, jotka antavat korkeampia arvosanoja Suomen kestävä kehityksen yleisilalle, arvioivat myös Suomen politiikan edistävän paremmin tavoitteiden saavuttamista. Pearsonin korrelaatiokertoimen arvo 0,732 osoittaa muuttujien välillä olevan voimakkaan suoraviivaisen positiivisen riippuvuuden tilastollisesti erittäin merkitsevällä tasolla ($p < 0.001$). Myös Spearmanin järjestyslukuihin perustuva korrelaatiotesti antaa arvoksi 0,725, joka osoittaa suoraviivaisen, positiivisen riippuvuuden ($p < 0,001$).

Kyselyn vastaajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan viisi mielestään tärkeintä osa-aluetta, joissa Suomella on eniten parannettavaa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta. Annettu lista sisälsi kymmenen osa-aluetta, jotka oli valittu ja muotoiltu indikaattoritarkastelun ja asiantuntija-haastatteluiden perusteella (ks. liitteet 1 ja 2). **Suosituimmat osa-alueet olivat kummassakin kyselyssä kulutus** (75 % kaikista vastaajista), **energia** (74 %), **metsät** (63 %), **eriarvoistuminen** (52 %) **ja vesistöt** (47 %) (kuva 4). Myöskään eri alojen välillä ei ollut eroja valinnoissa. Näiden viiden jälkeen kyselyiden vastaukset erosivat hieman toisistaan, kun avoimen kyselyn vastaajat nostivat kuudenneksi tärkeimmäksi osa-alueeksi ruoan ja suljetun kyselyn vastaajat kehitysyhteistyömäärärahojen laskevan trendin. Muu-vastausvaihtoehto sisälsi pääasiassa annettujen osa-alueiden alle sopivia teemoja, kuten liikenteen päästöt, maapallon resurssien ylikäyttö sekä nuorten syrjäytyminen. Hankkeessa myöhemmin nostettuihin poikkileikkaaviin teemoihin puolestaan sopivat esimerkiksi talousjärjestelmän uusiutuminen, työn muutos sekä mediahuomion ulkopuolelle jäävät merkittävät asiat. Muihin kuin näihin luokkiin sopivia, tärkeiksi osa-alueiksi mainittuja ovat muun muassa luonnon monimuotoisuus kokonaisuudessaan, kulttuurinen kestävyys sekä kaavoitus ja maankäyttö.

Kuva 4. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi Suomella on eniten tehtävää vastaajien mukaan energian, kulutuksen, metsien käytön, taloudellisen eriarvoistumisen ja syrjäytymisen sekä Itämeren ja sisävesien tilan suhteen. Huom. kuvan selitteet on lyhennetty ja alkuperäiset vastausvaihtoehdot ovat liitteessä 3.

Kysymys neljä siitä, mihin Suomen tulisi keskittyä saavuttaakseen kestävä kehityksen tavoitteet, oli vastaajille vapaaehtoinen (N=225). Vastaajilla oli mahdollisuus osoittaa tukensa joillekin asiantuntijapaneelin nostamille kestävä kehityksen kärjille (Furman ym. 2016). Kaikki viisi kärkeä saivat kannatusta sekä monivalinnassa että avoimissa kommentteissa (kuva 5). Suosituimpia olivat ”ympäristö terveyden ja hyvinvoinnin perustana” (47 % vastaajista) sekä ”työ- ja talousajattelun uudistaminen” (37 % vastaajista). Avoimissa vastauksissa korostettiin lisäksi kärkien kietoutumista toisiinsa, ja kaikkien viiden edistämistä pidettiin tärkeinä. Samalla osa vastaajista kuitenkin kaipasi kärkiin lisää konkretiaa sekä kunnianhimoa. Lisäksi osa vastaajista korosti globaalin yhteistyön merkitystä niiden edistämisessä.

Kuva 5. Vastaajien mielestä Suomen tulisi keskittyä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi kaikkiin kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin nostamiin kärkiin, mutta erityisesti ympäristöön terveyden ja hyvinvoinnin perustana sekä työ- ja talousajattelun uudistumiseen.

Kyselyssä pyydettiin arviota Suomen kestävän kehityksen indikaattoreista, ja 28 prosenttia vastaajista kertoi, ettei tunne indikaattoreita (N=236). **Kyselyn mukaan vain 29 prosenttia vastaajista hyödyntää indikaattoreita työssään.** Tunnettavuuden prosenttiosuus ei nouse, vaikka otetaan huomioon vain ne vastaajat, jotka ovat kestävän kehityksen tai Agenda2030:n kanssa tekemisissä päivittäin.

Vastaajat kokivat Suomen tämän hetkisen ulkopolitiikan toteuttavan kestävän kehitystä vain kohtalaisesti (42 % vastaajista) tai heikosti (36 %) (N=237). Suljetun kyselyn vastaajat pitivät tilannetta hieman parempana, sillä heistä 59 prosenttia valitsi vastausvaihtoehdon kohtalainen, kun avoimessa kyselyssä vastaava prosenttiosuus oli 40.

LIITE 5: Lista haastatelluista henkilöistä

Anttonen Mika, hallituksen puheenjohtaja, ST1, 20.12.2018
Artemjeff Panu, erityisasiantuntija, oikeusministeriö, 12.11.2018
Björklund Mika, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö, 23.8.2018
Bruun Alva, ulkoministeriö, 4.10.2018
Furman Eeva, johtaja, Suomen ympäristökeskus, 25.9.2018
Heikkinen Satu, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, 7.11.2018
Heiskanen Eva, professori, Helsingin yliopisto, 25.9.2018
Hellström Eeva, johtava asiantuntija, Sitra, 20.9.2018
Hietanen Olli, valiokuntaneuvos, tulevaisuusvaliokunta, 20.12.2018
Hiilamo Heikki, professori, Helsingin yliopisto, 2.10.2018
Hirvilampi Tuuli, tutkijatohtori, Kokkolan yliopistokeskus, 26.9.2018
Holmström Lauri, erityisasiantuntija, sisäministeriö, 23.11.2018
Honkanen Mika, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö, 6.11.2018
Hukkinen Janne, professori, Helsingin yliopisto, 25.9.2018
Höijer Laura, tutkimusjohtaja, ympäristöministeriö, 7.9.2018
Innanen Marja, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia, 11.9.2018
Joensuu Antti, johtaja, työ- ja elinkeinoministeriö, 6.11.2018
Jääskeläinen Saara, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö, 14.11.2018
Kalkku Elina, alivaltiosihteeri, Kehityspoliittika, Lähi-itä ja Afrikka, ulkoasiainministeriö, 9.10.2018
Kandolin Katja, koordinaattori, kehityspoliittinen toimikunta, 19.12.2018
Kanner Jussi, vaikuttamistyön koordinaattori, Kehys ry, 8.10. ja 17.10.2018
Karppinen Eira, kv. johtaja, Verohallinto, 8.8.2018
Kass Oskar, ylitarkastaja, kehitysrahoituksen ja yksityisen sektorin yksikkö, UM, 20.12.2018.
Keskinen Milja, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö, 9.11.2018
Keskisarja Ville, vesihallintoneuvos, maa- ja metsätalousministeriö, 6.11.2018
Kiander Jaakko, johtaja, Ilmarinen, 27.9.2018
Kilpi Lyydia, asiantuntija, vero-oikeudenmukaisuus ja yritysvastuu, Kepa (puhelinhaastattelu), 25.6.2018
Koivusalo Salla, erityisasiantuntija, Vantaan kaupunki, 13.12.2018
Kostiainen Leila, Lainsäädännön arviointineuvoston pj, 10.1.2019
Kotilainen Vesa, erityisasiantuntija, sisäministeriö, 23.11.2018
Kurikkala Maria, vastuuvirkamies / verotus ja kehitys, Kehitysrahoituksen ja yksityisen sektorin yksikkö, ulkoministeriö, 20.9.2018
Kuuva Petteri, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö, 6.11.2018
Laamanen Maria, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö, 22.10. 2018
Liinamaa Armi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö, 31.10.2018
Lindblom Annika, johtava asiantuntija, ympäristöministeriö, 11.9.2018
Lindroos Pekka, johtaja, työ- ja elinkeinoministeriö, 6.11.2018
Luhtasaari Mia, hankekoordinaattori, oikeusministeriö, 12.11. 2018
Lunabba Vava, ylitarkastaja, oikeusministeriö, 12.11.2018
Långström Mikael, tiiminvetäjä / yksikön päällikön sijainen Agenda 2030, Kestävän kehityksen ja ilmastopolitiikan yksikkö, ulkoministeriö, 31.8.2018 ja 3.12.2018
Martikainen Harri, kehittämisneuvos, sisäministeriö, 23.11.2018

Mattila Ilona, tarkastaja, Kehitysevaluoinnin yksikkö, ulkoministeriö, 25.10.2018
Matveinen Katja, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö, 6.11.2018
Mikola Elina, vaikuttamistyön koordinaattori Kehys, 27.6.2018
Mänttari Janne, hallitussihteeri, liikenne- ja viestintäministeriö, 14.11.2018
Nikula Taina, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö, 7.9. ja 22.10.2018
Noponen Jukka, vanhempi neuvonantaja, Sitra, 11.10.2018
Parkkonen Pinja, projektikoordinaattori, Sitra, 21.9.2018
Pentikäinen Leena, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö, 17.9.2018
Piirto Linda, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö, 10.10.2018
Pirkkala Sami, erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia, 11.9.2018
Pirnes Esa, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, 7.11.2018
Pöysäri Pasi, yksikönpäällikkö, Kestävän kehityksen ja ilmastopolitiikan yksikkö, ulkoministeriö, 31.8.2018 ja 3.12.2018
Raworth Kate, taloustieteilijä, Oxfordin yliopisto, puhelinhaastattelu 22.1.2019
Reskola Veli-Pekka, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö, 9.11.2018
Rosenström Ulla, johtava erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia 13.9. 2018
Rouhinen Sauli, puheenjohtaja, Ekosäätiö, 27.9.2018
Saari Juho, professori, Tampereen yliopisto, 2.10.2018
Sarlio Sirpa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö, 23.10.2018
Schulman Anna, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö, 9.11.2018
Seitovirta Leena, asiantuntija, sisäministeriö, 23.11.2018
Sell Malena, kaupallinen sihteeri, Kauppapolitiikan yksikkö, ulkoministeriö, 18.9.2018
Seppelin Markus, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö, 23.10.2018
Stocchetti Marikki, pääsihteeri, kehityspoliittinen toimikunta, 17.8.2018, 12.10.2018 ja 19.12.2018
Suokko Maria, kehityspoliittikan neuvonantaja, ulkoministeriö, 25.9.2018
Toivainen Antero, hallitusneuvos, Kansainvälisen verotuksen yksikkö, VM, 30.8.2018
Vainio-Mattila Birgitta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö, 9.11.2018
Vainonen Hannu, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö, 7.11.2018
Varanka Jouni, johtava erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia, 13.9.2018
Vartiala Sonja, toiminnanjohtaja, Finnwatch, 4.10.2018
Vehviläinen Anne, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö, 6.11.2018
Vilén Outi, erityisasiantuntija , ympäristöministeriö, 22.10.2018
Volmari Kristiina, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, 7.11.2018
von Bonsdorff Max, yksikönpäällikkö, Kehitysrahoituksen ja yksityisen sektorin yksikkö, ulkoministeriö, 21.8.2018
von Knorring Johanna, budjettineuvos, valtiovarainministeriö, 31.10.2018
von Weissenberg Marina, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö, 22.10.2018
Vuorento Riina, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, 7.11.2018
Wakeham-Hartonen Maria, erityisasiantuntija, oikeusministeriö, 12.11.201
Wilska Kent, kaupallinen neuvos, Kauppapolitiikan yksikkö, ulkoministeriö 14.8.2018 (kasvotusten) ja 9.11.2018 (puhelinhaastattelu)

LIITE 6: Ministeriöiden haastattelurunko³

Lähtökohtia haastattelulle

- Kaikki haastatellut tahot luetaan nimeltä raportin lopussa
- Kestävän kehityksen toimeenpanoon liittyviä toimia ja linjauksia käsitellään ministeriökohtaisesti
- Suomen kestävän kehityksen politiikkaan liittyviä yleisiä näkemyksiä *ei liitetä* yksittäisiin haastateltaviin tai ministeriöihin ilman, että tähän pyydetään erikseen lupaa
- Tätä kysymysrunkoa voidaan hyödyntää luovasti

Taustaa: kestävän kehityksen keskeiset tavoitteet ja politiikkaperiaatteet⁴:

- Suomen Agenda2030-toimeenpanon painopistealueet:
  - 1) Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi
  - 2) Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi
- Yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet (Kestävän kehityksen toimikunta 2016)

Kuva 1. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet

³ Samaa haastattelurunkoa käytettiin soveltuvin osin myös asiantuntijoiden haastatteluissa

⁴ Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta: Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti (2017), <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/3934867/Valtioneuvoston+selonteko+kest%C3%A4v%C3%A4n+kehitykse+n+globaalista+toimintaohjelmasta+Agenda2030sta.pdf/de836a92-3f21-4195-831b-b6569e55aa2f>

- Toimeenpanon politiikkaperiaatteet:
  - 1) pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus
  - 2) johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus
  - 3) omistajuus ja osallisuus

Kysymykset

(1) Suomen kestävän kehityksen politiikka - muutokset ajassa

- Mitkä asiat ovat muuttuneet ministeriössänne ja/tai suomalaisessa politiikassa yleisesti uuden *kestävän kehityksen strategian (2013)* ja *Agenda2030:n voimaantulon (2016)* myötä?
- Miten muutokset ovat näkyneet *konkreettisesti* (esimerkiksi)?
- Minkälaisia asioita on ollu *suunnitteilla tai pohdinnassa*?

(2) Suomen kestävän kehityksen toimintamalli

- Jos ajatellaan Suomen kestävän kehityksen toimintamallia kokonaisuudessaan (ks. kuva), minkälaisia *vahvuuksia ja heikkouksia* siinä on sekä periaatteessa että käytännössä?
- Miten haasteet ja vahvuudet ovat ilmenneet *käytännössä* (esimerkiksi)?

Kestävän kehityksen politiikan keskeiset mekanismit ja asiakirjat

Kuva 2. Kestävän kehityksen politiikan keskeiset mekanismit ja asiakirjat

(3) Kestävä kehitys oman ministeriön toimialalla

- Miten vahvasti oman ministeriönne työ mielestänne edistää kestävästä kehitystä (perustele konkreettisilla esimerkeillä)?
- Missä asioissa olette toimineet *edelläkävijöinä* niin, että esim. muut ministeriöt ja/tai maat voisivat ottaa siitä oppia?
- Mitkä taas ovat kysymyksiä, joissa *kehittävää* olisi paljon?
- Minkälaisia haasteita pitäisi voittaa, jotta näissä kehittämiskohteissa päästäisiin eteenpäin?

- Minkälaiset poikkisektoraaliset (esim. tietoon, osallistamiseen, koordinaatioon ja/tai poliittiseen tukeen liittyvät) toimet voisivat *tukea* ministeriönne työtä kestäväen kehityksen tavoitteiden edistämiseksi?

(3) Kestävä kehitys oman ministeriön toimialalla

- Miten vahvasti oman ministeriönne työ mielestänne edistää kestävää kehitystä (perustelee konkreettisilla esimerkeillä)?
- Missä asioissa olette toimineet *edelläkävijöinä* niin, että esim. muut ministeriöt ja/tai maat voisivat ottaa siitä oppia?
- Onko toimialallanne kysymyksiä, joissa olisi *erityisten synergioiden* paikkoja kestäväen kehityksen näkökulmasta ja/tai kysymyksiä, joissa Suomi voisi jättää *globaalin kädenjäljen*?
- Mitkä taas ovat kysymyksiä, joissa *kehitettävää* olisi paljon?
- Minkälaisia haasteita pitäisi voittaa, jotta näissä kehittämiskohteissa päästäisiin eteenpäin?
- Minkälaiset poikkisektoraaliset (esim. tietoon, osallistamiseen, koordinaatioon ja/tai poliittiseen tukeen liittyvät) toimet voisivat *tukea* ministeriönne työtä kestäväen kehityksen tavoitteiden edistämiseksi?

(4) Kestävyyden kipupisteet

POLKU2030-hankkeessa on tunnistettu kestäväen kehitykseen liittyvien indikaattorien ([SDG Index](#) ja [kestävän kehityksen kansalliset indikaattorit](#)), asiantuntijahaastatteluiden ja avoimen kyselyn pohjalta niin sanottuja kestäväen kipupisteitä. Kipupisteet ovat ajankohtaisia poliittisia kysymyksiä, joissa Suomella nähdään olevan paljon parannettavaa kestäväen kehityksen tavoitteiden näkökulmasta. POLKU2030-hankkeessa lähempään tarkasteluun valitut kipupisteet ovat:

- Energijärjestelmän kestävyys
- Metsien kestävä käyttö
- Suomen vesiekosysteemien kestävyys
- Kestävä ruokajärjestelmä
- Yhdenvertaisuus ja osallisuus
- Kestävä kehitys Suomen poikkihallinnollisessa ulkopoliitikassa
- Työ- ja talousajattelun uudistaminen

Kipupisteiden tunnistamisen tarkoituksena on ollut yhtäältä nostaa kestäväen kehityksen keskusteluun erityisen kiinnostavia teemoja. Toisaalta niiden kautta tarkastellaan Suomen kestäväen kehityksen mekanismien ja koko poliittisen järjestelmän kykyä tarttua joihinkin aikamme merkittävimmistä haasteista. Analysoimalla kipupisteiden samankaltaisuuksia ja eroja pyritään myös löytämään kestäväen kehityksen politiikan rakenteellisia haasteita ja mahdollisia ratkaisukeinoja. Tähän hankkeeseen valitut kipupisteet ovat ministeriönne osalta seuraavat⁵:

- *Miksi Suomella on edelleen paljon tehtävää tässä/näissä asiakokonaisuuksissa?*

⁵ Jokaisessa ministeriöhaastattelussa otettiin tarkempaan tarkasteluun vain ne kipupisteet, jotka ovat kyseisen ministeriön toiminnalle keskeisiä, esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriössä käsiteltiin energijärjestelmän kestävyyttä sekä työ- ja talousajattelun uudistamista. Myöhemmin hankkeen kuluessa kipupiste-termiä ei enää käytetty.

- Missä määrin *haasteet* liittyvät puutteisiin/ongelmiin a) hyvissä ideoissa ja tiedossa, b) koordinaation ja johtamisen tavoissa, c) intressien suuntaamisessa?
- Mitkä ovat ministeriönne *merkittävimpiä toimia* näissä kysymyksissä kahden viimeisen vaalikauden aikana? (ks. haastattelurungon lopussa oleva listaus kerätyistä toimenpiteistä)
- Onko Suomen *kestävän kehityksen mekanismeilla* (esim. indikaattorit, verkostot, asiakirjat) ollut vaikutusta näissä kysymyksissä edistymiseen?
- Minkälaisia mekanismien tulisi olla, jotta niillä olisi *vaikutusta käytännön politiikkaan*?

(5) Suomen kestävän kehityksen politiikan kehittäminen

- Miten *johdonmukaista* Suomen kestävän kehityksen politiikka on? Mistä mahdolliset haasteet johtuvat, ja miten johdonmukaisuutta voisi parantaa?
- Ovatko toimenpiteet *relevantteja, oikein mitoitettuja ja kustannustehokkaita* suhteessa tavoitteisiin?
- Mikä on tai voisi olla Suomen kestävän kehityksen toimintamallin *lisäarvo*? Missä se on jo onnistunut? Mihin sitä tarvitaan jatkossakin? Esimerkiksi (Vrt. myös toimeenpanon politiikkaperiaatteet yllä):
  - Kiteyttää parilla sanalla poikkisektoraalinen, globaali *tavoitehorisontti*
  - Luoda laaja *kokemus osallisuudesta*
  - Tavoitella politiikan johdonmukaisuutta ja *koordinaatiota*
  - Tuoda poliittiseen keskusteluun *tietoperusteisuutta* (agenda-setting)
  - Luotsata Suomea yhdessä kestävään *rakennemuutokseen*
- Esimerkkejä *mahdollisista kehittämisen suunnista*:
  - Onko nykyisessä järjestelmässä *päällekkäisyyksiä*, joita voisi karsia (esim. suunnittelussa, raportoinnissa, mittaamisessa)?
  - Miten kestävä kehityksen näkökulma saataisiin vahvemmin mukaan keskeisiin *päätöksenteon* prosesseihin, jotta johdonmukaisuus lisääntyisi aidosti?
  - Miten tietoa *polttavimmista kestävyyshaasteista* pystyttäisiin pitämään mukana keskusteluissa?
  - Miten toiminnasta saataisiin *ketterämpää ja muutosvoimaisempaa*?
- Yleisesti: Minkälaiset uudistukset voisivat parantaa Suomen keke-mallia a) ideoiden/*tiedon* tuotannossa, saatavuudessa ja käytössä; b) muutoksen koordinaatiossa/*johtamisessa*; c) yhteiskunnan laajassa *sitouttamisessa* ja toimenpiteiden suuntaamisessa?

(6) Lähteet ja vinkit työn jatkoa varten

- Onko ministeriönne kestävä kehityksen tavoitteista ja toimenpiteistä kirjallista seuranta- tai arviointitietoa tai muuta *materiaalia*, joka olisi tärkeää ottaa huomioon tässä arvioinnissa?
- Muita ideoita arvioinnin toteutukseen liittyen?

LIITE 7: Ministeriöiden kestävän kehityksen toimenpiteitä

Hankkeessa koottiin asiakirjojen pohjalta listaus ministeriöiden toimenpiteistä ja yhteiskuntasitoumuksista, jotka liittyvät kestäväan kehitykseen. Tarkoituksena oli havainnollistaa sitä, kuinka paljon ja erilaisia konkreettisia toimia kestäväan kehityksen alle on listattu viime vuosina.

Toimenpiteet on otettu seuraavista lähteistä: Hallituksen vuosikertomus 2017:n liite 1 "Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset" (Valtioneuvosto 2018b), hallituksen toimintasuunnitelma 2018–2019 (Valtioneuvosto 2018c), ministeriöiden tulevaisuuskatsaukset (Valtioneuvoston kanslia 2018a), Valtion talousarvioesitys 2019 (Valtiovarainministeriö 2017, 2018b), VNK:n "Agenda2030 - hallinnon toimet_150316_uusin" -tiedosto (Valtioneuvoston kanslia 2016c) sekä Sitoumus2050.fi-sivusto.

Toimenpiteet:

- Against Hate -hanke (2017–2019)
- Agenda2030-selonteon Varmistetaan Suomen sisäinen turvallisuus -toimenpide ja sen edistäminen erityisesti jatkamalla Hyvä elämä - Turvallinen arki -strategian toteutusta
- Arvoa synnyttävän liiketoiminnan lähteillä -opas (2018)
- Avoimen hallinnon toimintaohjelma (nykyinen 2017–2019)
- Avustuksia esi- ja perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseksi haasteellisilla alueilla
- Biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma 2020
- Biotalousstrategia (2014)
- Cleantech-ratkaisujen edistäminen julkisissa hankinnoissa (2015)
- CO₂-porrasteinen auto- ja ajoneuvovero
- Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittäminen sekä nuorten osallisuuden edistäminen -hanke (DINO) (2018–2019)
- Demokratiapoliittinen toimintaohjelma (2017)
- Digi arkeen -neuvottelukunnan perustaminen valtiovarainministeriön ja kansalaisyhteiskunnan välille (2017–2019)
- Eduskuntavaalitutkimus
- Ekopassi tapahtuma -ympäristöjärjestelmä tapahtumille
- Energia- ja ilmastostrategia (2016)
- Energia- ja ilmastotiekartta (2014)
- Energiategohokkuuden parantamisen ja energiategohokkuuden direktiivien kansallisen voimaannon selvitykset
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2014–2025 (METSO)
- Etsivä nuorisotyö
- Hallituksen kärkihankkeiden toteutus, mm. Pysyvät rakenteet ministeriöiden väliseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyöhön (PORA), Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) ja Yhteistyöllä hyvinvointia ja terveyttä 2025 -linjaukset (2016–2018)
- Hiilineutraalien edelläkävijäkuntien HINKU-foorumi
- Hyvät väestösuhteet Suomessa -hanke (TRUST) (2016–2018)
- Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma (2013–2017)
- Ilmainen joukkorukailu
- Ilmasto- ja ympäristöyksikön perustaminen liikenne- ja viestintäministeriöön 2019

- Investointituki ympäristön tilan ja uusiutuvan energian käyttöönoton edistämiseksi
- Joukkoliikenteen palvelujen oston ja kehittämisen rahoittaminen (87,5 milj. eurolla vuonna 2019)
- Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut
- Jättesuunnitelmat
- Kansainvälinen rahoitus kehitysmaille biodiversiteetin ylläpitoon
- Kansallinen energia- ja ilmastostrategia vuoteen 2030 (2016)
- Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2022 (2014)
- Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma (2010–2015)
- Kansallinen metsästrategia 2025
- Kansallisen kestävästä kaupunkikehityksen ohjelman valmistelu (2017)
- Kaupunkipoliittisen ohjelman valmistelu (2018)
- Kehityspoliittinen linjaus: kauppaa tukeva kehitysyhteistyö, Team Finlandin kehitys- ja kriisimaaliiketoimintaryhmä, Business Finlandin kasvuohjelma
- Kemikaalisopimukset ja -ohjelmat
- Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpano (KAISU)
- Kestävä kehitys ja Suomen kansallisen selonteon painopisteet osaksi valtion talousarvion pääluokkaperusteluja (TaE 2018) ja yleisperusteluihin (TaE 2019)
- Kestävästä kehityksen innovaatioiden tukeminen
- Kestävästä kehityksen koulutuksen kansallisten strategioiden arviointi 2012–2013
- Kestävästä kehityksen opetus (perusopetuksen (2014) ja lukioiden (2015) opetussuunnitelmissa)
- Kestävästä kulutuksen ja tuotannon ohjelma (2005–)
- Kiertotalouden toimenpideohjelman (2017) ja tiekartan (2016, päivitys 2018) toimeenpano
- Kiusaamisen vastainen koulu (KiVa-koulu)
- Korjausrakentamisen strategia (2007–2017)
- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma (2014–2020)
- Kotouttamisohjelma (2016)
- Koulutusjärjestelmä kokonaisuudessaan noudattaa kestävästä kehitystä:
  - Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen sopimuksissa on tavoitteet kestävästä kehitykselle ja tutkintojen perusteet -asiakirjoissa
  - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030
  - Tutkimus- ja innovaationeuvoston visio ja tiekartta
  - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymisen linjaukset
- Kulttuurimatkailemisen kehittämisstrategia 2014–2018
- Kulttuuripolitiikan tavoite 2030
- Kulttuuriympäristöstrategia 2014–2020
- Kävelyn ja pyöräilyn valtakunnallinen strategia 2020 (2011)
- Lentoliikennestrategia 2015–2030
- Liikenne- ja viestintäministeriön ilmastopoliittinen ohjelma (2009–2020)
- Liikenneviraston strategia (2016) sisällyttää kestävästä kehityksen näkökulman osaksi Toimiva ja turvallinen infra palveluiden alustana -osiota
- Liikenneviraston ympäristötoimintalinja (2014) ja ympäristöohjelma (2015–2018)
- Liikenteen ilmastopoliittinen työryhmän (ILMO45) perustaminen (2018)
- Liikenteen ja viestinnän digitaalisten palvelut esteettömiksi -toimenpideohjelma (2017–2021)
- Liikenteen ympäristöstrategia 2013–2020
- Lukuinto-ohjelma (2012–2015)
- LUMA-Suomi-ohjelma (2014–2019)
- Luonnonvaratalouden edistämistoimet
- Lähiruokaohjelma (2013–2020)

- Maakuntaudistus
- Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset
- Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma (2014–2020)
- Maatalouden ilmasto-ohjelma (2014)
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (2014–2020)
- Materiaalitehokkuusohjelma (2013, päivitetty 2017)
- Matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartta (2015)
- Meriliikennestrategia (2014–2022)
- Merkityksellinen Suomessa -ohjelma (2016–2025)
- Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma (2016) vihapuheen ja rasmin estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallistumisen lisäämiseksi
- Metsätieto- ja sähköiset metsäpalvelut -kärkihanke
- Mopo- ja moottoripyörästrategia 2025 (2018)
- Nuorisotakuu (2013-)
- Nuorisotakuusta yhteiskuntatakuun suuntaan -kärkihanke
- Nuorten Agenda2030 -ryhmän perustaminen (2017)
- Nuorten työllisyyspalvelu Ohjaamo
- Nuorten työpajat tukevat alle 29-vuotiaita koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä
- Nuorten yrittäjyyskasvatus
- Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävä kehityksen työryhmän perustaminen 2017
- Orgaanisen jätteen kaatopaikkakielto (2016)
- Palvelutalouden murros ja digitalisaatio -raportti (2015)
- Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma (nykyinen 2017–2019)
- Perus- ja ihmisoikeusverkosto
- Perusoikeusbarometri
- Perustoimeentuloturva
- Pitkän aikavälin kokonaispäästökehitys (PITKO) -hanke (2018–2019)
- Rainbow rights -hanke (2017–2018)
- Rakennusten energiatodistusten muuttaminen (vuosina 2008, 2009, 2013 ja 2017)
- Ramsarin kansallinen kosteikko-ohjelma (2016–2020)
- Rautateiden henkilöliikenteen avaaminen kilpailulle 2020-luvulla
- Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma (2016–2019)
- Ravitsemussuosituksien
- Resurssiviisaiden edelläkävijäkuntien verkosto (FISU)
- Runkoverkkopäätöksen valmistelu (2018)
- Ruokapoliittinen selonteko (2017) ja toimenpideohjelma
- Samapalkkaohjelma (2016–2019)
- Sisäministeriön kestävä kehityksen tiekartan laatiminen 2018
- Sosiaali- ja terveystalouden uudistus
- Sosiaaliset näkökohdat julkisissa hankinnoissa -opas (2011)
- Sosiaaliturvauudistuksen poikkihallinnollisen etenemissuunnitelman laadinta (2018)
- Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoittaminen
- Suomen kansallinen toimintasuunnitelma ilmaston CO₂-päästöjen vähentämiseksi
- Suomen merenhoitosuunnitelma ja toimenpideohjelma 2016–2020
- Suomen monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategian ja toimintaohjelman seuranta (2012–2020)
- Syrjinnän seurantajärjestelmä (syrjintatieto.fi)

- Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävä poikkihallinnollinen toimenpideohjelma (2011–2015)
- Takuueläkkeen ja vähimmäismääräisten päivärahojen korotukset 2019
- Tulorekisteri - reaaliaikainen sosiaaliturva ja tuloverotus
- Tuomioistuinviraston perustaminen (2020)
- Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tuen lisääminen
- Tutkimusinfrastruktuurien tiekartta (nykyinen 2014–2020) ja komitea
- Työelämä 2020 -hanke (2012–2020)
- Työryhmä heikommassa asemassa olevien lasten aseman nostamiseksi perusopetuksessa
- Valtakunnallinen viemärintiohjelma (2012–2016)
- Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) perustaminen v. 2021
- Verotus (erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero, jätevero ja progressiivinen henkilöverotus)
- Vesien ja merenhoidon kärkihanke (2016–2018)
- Vesienhoitosuunnitelmat (jätevesilaitosten vapaaehtoiset suositussopimukset, pintavesien suojele- ja kunnostusstrategia)
- Vesistövisiot
- Yhdenvertaisuuden viranomaiskoulutus ja tietoisuuden lisääminen
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan perustaminen (2015)
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma (2016)
- YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden toimeenpano
- Yksityisautoilun vähäpäästöisyyden tukeminen: romutuspalkkio 2018, sähköauton hankintatuki 2018–2021, muuntotuki 2018–2021
- Ympäristökasvatuksen suositukset

Yhteiskuntasitoumukset:

- Liikenne- ja viestintäministeriö
  - Autoalan ilmastopimus -Green Deal (2018–2025)
  - Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen (2018–2022)
- Maa- ja metsätalousministeriö
  - Kansalle kotimaista kalaa! (2015–2022)
  - Vesivastuusuunnitelma (2017–2022)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
  - Ekologisen jalanjäljen pienentäminen (2014–2019)
  - Kestävän kehityksen edistäminen ministeriön hallinnonalalla (2014–2019)
  - Kulttuuriympäristösitoumus (2015–2021)
- Oikeusministeriö
  - Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät oikeusministeriön viestinnässä ja hankinnoissa (2018–2020)
  - Oikeusministeriö edistää monimuotoisuutta rekrytoinneissaan (2018–2019)
  - Oikeusministeriö kannustaa henkilökuntaa terveellisiin ja vähäpäästöisiin työmatkoihin (2018–2019)
- Puolustusministeriö
  - Vastuullista turvallisuutta (2015–2020)
- Sisäministeriö
  - Ekologisen jalanjäljen pienentäminen (2016–2020)
- Sosiaali- ja terveysministeriö

- Työ- ja elinkeinoministeriö
  - Kestävän kasvun agenda (2017–2020)
- Ulkoministeriö
  - Sitoumusmallin kansainvälinen esittely YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden kansallisen toimeenpanon yhtenä mallina (2015–2017)
  - Suomen edustustot mukaan edistämään kestävä kehitystä (2015–2018)
  - Ympäristöohjelman seurantamekanismin parantaminen (2015–2018)
- Valtiovarainministeriö
- Ympäristöministeriö
  - Autoalan ilmastopimus -Green Deal (2018–2025)
  - Kulttuuriympäristösitoumus (2015–2021)
  - Vesivastuusitoumus (2017–2022)
  - Muovikassisopimus -Green Deal (2016–2025)
  - Ympäristöministeriön ekologisen jalanjäljen pienentäminen 20 % (2014–2016)

LIITE 8: Kestävän kehityksen toimeenpano keskushallinnossa

Vuoden 2016 jälkeisissä hallinnon asiakirjoissa on havaittavissa selvä muutos kestävän kehityksen käsittelyssä aiempiin verrattuna. Esimerkiksi edellisen hallitusohjelman (2011–2015) loppuseurannassa mainitaan Suomen osallistuvan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden ja post 2015 -kehityspolitiikan valmisteluun osana EU:ta. Suomen kerrotaan tavoittelevan “...universaalia agendaa, jossa ihmisoikeudet ja eriarvoisuuden poistaminen näkyvät läpileikkaavina teemoina, ja joka huomioi maapallon kantokyvyn rajat” (Valtioneuvoston kanslia 2015b, s. 65). Huomionarvoista on, että ympäristöministeriö ja ulkoministeriö tuovat tämän esiin osana EU-, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, kun muilla ministeriöillä ei ole lainkaan mainintaa kestävästä kehityksestä. Vuoden 2015 hallituksen vuosikertomuksessa kestävä kehitys on edelleen mainittu vain osana kehitys-, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä Agenda2030:een liittyen (Valtioneuvoston kanslia 2016a). Molemmissa asiakirjoissa kuitenkin tuodaan esiin kestävään kehitykseen kuuluvia teemoja, kuten luonnonvarojen kestävä käyttö, Itämeren tila sekä hyvinvointi- ja terveyserot. Yhteiskuntasitoutusprosessin mainitaan alkaneen vuonna 2014 (Valtioneuvoston kanslia 2015b, 2016a).

Vuoden 2016 jälkeisissä hallinnon asiakirjoissa muutos näkyy esimerkiksi siinä, miten kestävä kehitys on nostettu ensimmäistä kertaa omaksi luvukseen vuoden 2016 **hallituksen vuosikertomuksessa** osana hallitusohjelman toimeenpanoa (Valtioneuvoston kanslia 2017c). Kyseinen luku sisältää kuvauksen Agenda2030:sta, yhteiskuntasitoutuksesta sekä Suomen valmiuksista ja lähtökohdista tavoitteiden saavuttamiseen. Kestävän kehityksen kuvataankin liittyvän kehitys- ja ulkopolitiikan lisäksi myös kansainväliseen yhteistyöhön, ympäristöön ja talouteen, eli huomattavasti laajemmin yhteiskuntaan kuin aiemmissä vuosikertomuksissa. Vuoden 2017 hallituksen vuosikertomuksen kestävä kehitys luvussa puolestaan kuvataan valtioneuvoston ylivaalikautinen, pitkän aikavälin selonteko Agenda2030:n toimintaohjelmasta (Valtioneuvoston kanslia 2017a), innovatiivisten hankintojen osaamiskeskuksen perustaminen, kestävä kaupunkikehityksen ohjelman valmistelu sekä kestävä kehityksen seuranta- ja arviointijärjestelmän perustaminen (Valtioneuvoston kanslia 2018b).

Sipilän hallitusohjelman sanotaan kytkeytyvän “vahvasti YK:n Agenda2030:n tavoitteisiin, ja sitä kautta on määritelty kansallisen toimeenpanon painopisteet (mitä tehdään)” (Valtioneuvoston kanslia 2017c, s. 51). **Hallitusohjelma** siis lopulta määrittää, kuinka kestävä kehitys toteutetaan kansallisesti. Ministeriöhaastatteluisissa tämä nostettiin institutionaaliseksi haasteeksi varsinkin silloin, kun kestävä kehityksen toteuttaminen on ristiriidassa muiden intressien ja toimien kanssa. Yksi haastateltavista totesi, että “monet kestävä kehityksen tavoitteet ovat hyviä, mutta muut intressit menevät edelle.” Lisäksi on olennaista miettiä, olisiko hallitusohjelma sisältänyt vastaavat toimet ilman kestävä kehitystäkin, ja onko sen mukaan ottaminen vaikuttanut toimintaan konkreettisesti.

Ministeriöt ovat yhteistyössä laatineet valtioneuvoston yhteiset **muutostekijät**, joissa 15 muutostekijäkorttiin on koottu Suomen tilaan ja tulevaisuuteen vaikuttavia muutoksia ja epävarmuuksia 2030-luvulle (Valtioneuvoston kanslia 2017b). Kaikki muutostekijäkortit ovat yhteydessä kestävään kehitykseen, sillä Suomen tulevaisuuden kannalta on olennaista edistää niin taloudellisia, sosiaalisia kuin ympäristöllisiäkin tavoitteita tasapainoisesti. Kuitenkin ainoa muutostekijä, jossa suoraan viitataan

kestävään kehitykseen on arvojen ja asenteiden muutos. Siinä korostetaan, että kestävä kehitys on yhtä tärkeämpi arvo ja näkyy valinnoissa. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta onkin olennaista, että kestävä kehitys mukaiset intressit jaetaan laajalti, ja että ne ohjaavat päätöksentekoa kaikilla tasoilla. Systemisen muutoksen saavuttaminen tunnustetaan kuitenkin muutokortissa haastavaksi ja hitaaksi. Sama ongelma huomioitiin myös eräässä ministeriöhaastattelussa:

“Elinkeinoelämän ja yksittäisten ihmisten asenteet ovat muutosta vastaan, mikä heijastuu poliittiseen päätöksentekoon.”

Muutokorttityö muodosti pohjan kunkin ministeriön tekemälle **tulevaisuus katsaukselle**, joissa tarkastellaan hallinnonalan tilanne- ja kehitysarvioita yhteiskunnan tilasta ja poliittista päätöksentekoa edellyttävistä kysymyksistä (Valtioneuvoston kanslia 2018a). Osa ministeriöistä mainitsee tulevaisuus katsauksessaan kestävä kehityksen tavoitteet. Erityisesti korostetaan tavoitteiden olevan olennaisia Suomen tulevaisuuden kannalta, mutta samalla myös Suomen kansallinen sekä globaali velvollisuus. Kuitenkin maininnat kestävästä kehityksestä jäivät katsauksissa monesti pintapuolisiksi ja irrallisiksi.

Kestävä kehitys ministeriöiden johtamisjärjestelmässä ja toimintamallissa

Vaikka kestävä kehityksen politiikalla on jo pitkät perinteet, näkökulma on vasta hiljattain päässyt osaksi kaikkien ministeriöiden toimintaa. Joillekin ministeriöiden edustajille kestävyys onkin yhä uusi, toimintaa kehittävä ja ajatuksia herättävä näkökulma. Nämä suhtautuvat kestävä kehitykseen innostuneesti: “viimeisen puolen vuoden aikana kestävä kehitys on koko ajan voimistunut, ja se koskettaa enemmän ihmisiä ja ymmärretään paremmin”. Joissakin ministeriöissä on päästy eteenpäin alkuinnostuksesta, mutta kestävä kehitys ei ole vielä jalkautunut ministeriön sisällä, eikä sen merkitystä toimintaan välttämättä ole ymmärretty: “Herättelytyö on käynnissä, että huomattaisiin Agenda2030:n anti, ja mitä se konkreettisesti tarkoittaa.” Osa kuitenkin kokee haastavaksi tunnistaa ja määrittää, mikä heidän toiminnassaan on kestävä kehitystä, kun lähes kaikki voi edistää kestävyttä, esimerkiksi: “asioita on tehty jo pitkään, mutta niitä ei ehkä osata yhdistää SDG-tavoitteisiin”.

Toisille taas kestävä kehitys on ollut keskeinen toimintaa jäsentävä kysymys jo vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Osa ministeriöistä kokee edistävänsä kaikessa toiminnassaan kestävä kehitystä, tuomalla haastattelussa muun muassa esiin, että “Agenda2030:n tavoitteet ovat aina olleet esillä ministeriön työssä”. Muutamat näistä kauan kestävä kehityksen parissa työskennelleistä ministeriöistä ovatkin jo päässeet pitkälle konkreettisissa toiminnoissa, ja heille kestävä kehitys on lähinnä ylätasoa käsite: “Kestävän kehityksen osa-alueet ovat realiteetteja ja elinehto toiminnalle. Agenda2030 ym. ei tässä vaikuta.” Toisaalta on myös ministeriöitä, joille kestävä kehitys on latautunut ristiriitojen kenttä, jossa on “traumoja siitä, kuinka yhteisiä asioita on hoidettu” ja jossa “kestävä kehitys on irrallinen muista tavoitteista”.

Kestävän kehityksen toimenpiteet

Toimia kestävä kehityksen edistämiseksi on tehty melko paljon, mutta niiden määrä ja laatu vaihtelevat

ministeriöiden välillä (ks. liite 7). Hankkeessa koottiin asiakirjojen pohjalta listaus ministeriöiden toimenpiteistä ja yhteiskuntasitoumuksista, jotka liittyvät kestäväan kehitykseen. Tarkoituksena oli havainnollistaa sitä, kuinka paljon ja erilaisia konkreettisia toimia kestäväan kehityksen alle on listattu viime vuosina. Ministeriöt ovat raportoineet esimerkiksi Agenda2030-selonteon painopisteisiin liittyvästä toiminnastaan hallituksen vuosikertomuksen 2017:n liitteessä (Valtioneuvosto 2018b).

Valtiovarainministeriön (2018b) laatiman analyysin mukaan kestäväan kehityksen Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopisteen määrärahat kohdentuvat erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille. Näillä ministeriöillä onkin paljon hiilineutraaliuden ja resurssiviisauden edistämisen toimenpiteitä, kuten ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma sekä liikenteen ilmastopolitiikan työryhmän (ILMO45) perustaminen. Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi -painopistettä edistäviä toimia puolestaan ovat muun muassa nuorten työllisyyspalvelu Ohjaamon perustaminen, samapalkkaohjelma ja kotouttamisohjelma. Monet toimenpiteet ovat myös poikkisektoraaalisia, mikä on kestäväan kehityksen edistämisen kannalta olennaista. Toisaalta osa ministeriöiden raportoimista tavoitteista ja toimista on ristiriidassa keskenään, mikä nostettiin esiin myös useissa ministeriöhaastatteluissa:

“Ongelmana on, että katsotaan tavoitteita erillisinä, mutta pitäisi miettiä, onko tavoitteella heikentäviä vaikutuksia toisiin tavoitteisiin. Hallituksella on paljon tavoitteita, jotka eivät ole kestäväan kehitystä.”

“Hallitus tavoittelee sääntelyn purkua, mutta kestäväan kehityksen edistäminen edellyttää lisää sääntelyä.”

“On useita strategioita, joissa metsät ovat pääpisteenä, mutta ne ovat keskenään ristiriitaisia ja mennään yhdellä raiteella”

LIITE 9: Kestävä kehitys ministeriöiden johtamisjärjestelmissä

Ministeriöiden kestävän kehityksen koordinaatioverkoston jäseniltä pyydettiin tarkentavia tietoja tammikuussa 2019 siitä, kuinka kestävä kehitys on huomioitu ministeriön strategioissa, tulosohtauksessa ja johtoryhmien kokouksissa. Yhdestätoista ministeriöstä yhdeksän vastasi kyselyyn. Vastaamatta jättivät liikenne- ja viestintäministeriö sekä oikeusministeriö. Vastaukset koostettiin ja yksinkertaistettiin yhtenäisiin taulukoihin (taulukot 1-3). Ministeriöiden koordinaatioverkoston jäsenet ovat tarkastaneet koostetuiden taulukoiden oikeellisuuden.

Taulukko 1. Vastaukset kysymykseen: Miten kestävä kehitys ja Agenda2030:n toteutus on kirjattu ministeriönne strategiaan?

	Kestävä kehitys/Agenda2030 on strategian jäsentävä periaate	Jokin versio/osuus kestävästä kehityksestä on mukana	Kestävän kehityksen lisääminen suunnitteilla	Ei
MMM	X			
OKM		X	X	
PLM		X		
SM		X	X	
STM		X	X	
TEM	X	X		
UM	X			
VM		X		
YM	X	X		
Yhteensä	4	7	7	0

Taulukko 2. Vastaukset kysymykseen: Miten kestävä kehitys ja Agenda2030:n toteutus on otettu mukaan ministeriönne alaisen hallinnon tulosohtauksen prosesseihin?

	On mukana kaikissa tulosohtauissa yksiköissä	On osassa tulosohtauista yksiköistä	Tulossa	Ei
MMM	X			
OKM	X			
PLM		X		
SM			X	
STM		X		
TEM		X		
UM		X		
VM		X		
YM		X		
Yhteensä	2	6	1	0

Taulukko 3. Vastaukset kysymykseen: Onko kestävää kehitystä ja Agenda2030:n toteutusta käsitelty ministeriönne johtoryhmässä viimeisen kahden vuoden aikana?

	On (omana teemana)	Agenda2030	Agenda2030 -selonteko	On, mutta osana muita teemoja	Ei	Yhteensä kpl-määrä jos tiedossa
MMM	X					
OKM	X					
PLM				X		
SM	X					1
STM				X		

TEM				X		n. 6
UM	X					3
VM					X	
YM	X		X			2
Yhteensä	5	0	1	3	1	n. 12

LIITE 10: Kestävän kehityksen koordinaatiomallin ja politiikkainstrumenttien analyysi

“Hyvä ote ja draivi: kestävän kehityksen budjetoinnin aloittaminen, sitoumus-työkalu ja eri sidosryhmien osallistaminen sekä eduskunnan rooli, mutta päällekkäistä koordinointia ja hallinnointia kannattaisi välttää. Välillä kestävän kehityksen politiikka on excel-painotteista raportointia ja hallinnointia, ja vähemmän horisontaalisten kysymysten esille nostamista ja keskusteluttamista.” (POLKU2030-kyselyn avovastaus)

Agenda2030-selonteko

Hallituksen Agenda2030-selonteko (Valtioneuvoston kanslia 2017a) on Suomen tämänhetkistä kestävän kehityksen politiikkaa keskeisesti määrittävä, kokoava ja suuntaava asiakirja. Se kuitenkin koostuu pääasiassa hallituksen agendalla muutenkin olevista toimista. Sen sijaan selontekomenettely, jolla Agenda2030-toimenpidesuunnitelmaa käsiteltiin parlamentaarisesti, koettiin sekä haastatteluissa että tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa merkittäväksi ja perustelluksi valinnaksi (Tulevaisuusvaliokunta 2018). Selontekomenettely takaa asian laajan käsittelyn eduskunnassa, vuosittaisen seurannan hallituksen toimintakertomuksissa sekä lisää mahdollisuuksia ylivaalikautiseen politiikkaan.

Tulevaisuusvaliokunnasta tuli siis selontekomenettelyn myötä kestävän kehityksen asioista vastaava valiokunta. Agenda2030-mietinnössään valiokunta korosti kestävän kehityksen johdonmukaisuuden edistämistä muun muassa ilmiölähtöisyyden avulla (Tulevaisuusvaliokunta 2017).

Agenda2030-koordinaatiosihteeristö

Kestävän kehityksen sihteeristön siirtyminen ympäristöministeriöstä **valtioneuvoston kansliaan** oli tekijä, joka mainittiin positiivisena muutoksena hyvin monissa asiantuntija- ja ministeriöhaastatteluissa. Muutoksen nähtiin heijastelevan kestävän kehityksen painoarvon nousua ja uudenlaista roolia koko poliittista agendaa jäsentävänä teemana. Uuden tilanteen nähtiin myös antaneen Agenda2030-koordinaatiosihteeristölle uskottavuutta ja avanneen uusia ovia kestävän kehityksen valtavirtaistamiselle. Se on ollut mahdollistamassa monia arvioinnin kohteena olleen jakson merkittävimmistä uudistuksista: hallituksen Agenda2030-selonteon koordinoinnin, keskusteluyhteyden eduskunnan tulevaisuusvaliokuntaan, seurantajärjestelmän kehittämisen ja budjetin kestävän kehityksen vaikutusten arvioinnin.

Monista haastatteluista kävi myös ilmi, että koordinaatiosihteeristön työtä arvostetaan laajasti. Sitä pidetään lähestymistavaltaan aiempaa tasapainoisempana, dynaamisena ja avoimena. Suhteessa kestävän kehityksen haasteen laajuuteen, muutamista asiantuntijoista koostuvan koordinaatiosihteeristön

resursseja pidettiin monissa haastatteluissa pieninä ja keskittymistä muutaman henkilön varaan riskinä. Tämän arvioinnin valossa koordinaatiosihteeristöltä kaivattaisiin nykyistä suurempaa tukea tulevan hallituskauden aikana ainakin ministeriöiden ja keskushallinnon kestäväen kehityksen valtavirtaistamis-työlle, kestäväen kehityksen toimikunnan, asiantuntijapaneelin ja seurantaverkoston työn uudistamiselle sekä Sitoumus2050-työkalun kehittämiseksi ja laajentamiseksi.

Kestäväen kehityksen koordinaatioverkosto

Kaikkien ministeriöiden edustajista koostuva kestäväen kehityksen koordinaatioverkosto on suomalainen kestäväen kehityksen politiikan innovaatio. Esimerkiksi haastatellut ministeriöiden edustajat pitivät sitä yhä **tarpeellisena**, koska ministeriöiden välinen koordinaatio on kestäväen kehityksen politiikan ydinasioita. Säännöllinen muistuttelu asioista on tärkeää, jotta kestäväen kehityksen valtavirtaistaminen pysyy agendalla. Koordinaatioverkosto on myös lisännyt joidenkin ministeriöiden osaamista ja yhteistyöhankkeita kestäväen kehityksen saralla. Esimerkiksi voi nostaa oikeusministeriön, sisäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön.

Koordinaatioverkoston toimintaan liittyviin **haasteisiin** kuuluu kuitenkin esimerkiksi se, ettei kestäväen kehityksen kaltaista horisontaalista työtä välttämättä arvosteta ministeriöissä: resurssien kanssa kamppailevat ministeriöt pyrkivät keskittymään ydintoimintoihinsa, joihin kestävä kehitys ei aina kuulu. Toinen selkeä haaste on se, etteivät ministeriöiden edustajat koordinaatioverkostossa aina ole niitä, joilla olisi riittävästi valtaa ja vastuuta viedä kestäväen kehityksen tavoitteita osaksi ministeriönsä työtä. Tähän voisi vaikuttaa joko edellyttämällä ministeriöiden edustajilta asemaa esimerkiksi ministeriön johtoryhmässä - ja/tai tukemalla ministeriöiden sisäisten verkostojen syntyä. Esimerkiksi ympäristöministeriössä koordinaatiosihteeristön edustaja on ollut myös johtoryhmän jäsen, ja tällä on ollut positiivisia vaikutuksia kestäväen kehityksen työn edistämiseksi ministeriössä.

Agenda2030-selonteon työstäminen mainittiin ministeriöhaastatteluissa positiivisena esimerkkinä koordinaatioverkoston yhteensovittelutyöstä. Yleisesti verkoston henki on joidenkin ministeriöhaastattelujen perusteella ollut kuitenkin se, että omasta toiminnasta ja näkökulmista kerrotaan, mutta muiden tekemisiin ei puututa. Esimerkiksi eri ministeriöiden tavoitteiden väliset ristiriitaisuudet saatetaan lakaista maton alle. Edellä mainittujen **kehittämisehdotusten** lisäksi koordinaatioverkostolla voisikin olla nykyistä suurempi rooli ainakin ymmärryksen tuottamisessa siitä, mitä hallituksen erilaiset kestävyteen liittyvät keskeiset tavoitteet ovat, ja miten ne ovat sovitettavissa toisiinsa. Lisäksi kannattaisi tehdä kartoitus kestäväen kehityksen hyvistä käytännöistä ministeriöissä ja niiden hallinnonaloilla. Tämän kartoituksen parhaat palat voisi viedä myös toimikuntaan. Samoin koordinaatioverkostolla voisi olla keskeinen rooli, mikäli tulevalla hallituskaudella ryhdytään laatimaan tässä arvioinnissa ehdotettua Agenda2030-tiekarttaa ja/tai ohjelmaa, joka tähtää Suomen globaalien kädenjalkien paikkojen tunnistamiseen ja edistämiseen.

Kestävän kehityksen toimikunta

Kestävän kehityksen toimikunnalla on tärkeä ja perinteikäs rooli ministeriöiden johtotason sitouttamisessa sekä keskusteluyhteyden luomisessa puheenjohtajana toimivan (pää)ministerin, ministeriöiden johdon ja sidosryhmien välillä. Toimikuntatyön kaavamaisuus ja viime aikoina käsiteltyjen teemojen abstraktius herättivät kuitenkin kritiikkiä haastatteluissa. Vaikka kestävän kehityksen toimikunta ei laajuutensa ja kokoonpanonsa vuoksi pysty toimimaan näkemyksiä yhteensovittavana elimenä, haastatteluissa katsottiin, että toimintaa voisi viedä kuitenkin lähemmäs käytännön politiikan haastavia kysymyksiä.

Joissakin ministeriöhaastatteluissa nähtiin, että keskushallinnossa on puutteita esimerkiksi isojen kokonaisuudistusten moninaisten kestävyysvaikutusten ymmärtämisessä. Ajankohtaisista uudistuksista tämä voisi koskea vaikkapa SOTE-uudistusta⁶ ja ILMO45-työtä⁷. Jos vaikutusten ketjuja ei ymmärretä, voidaan tulla yhden haasteen ratkaisemisella aiheuttaneeksi ongelmia toisessa merkittävässä yhteiskunnallisessa kysymyksessä. Tällaisiin kokonaisuudistuksiin tai muihin yhteiskunnallisiin murroksiin liittyvän ymmärryksen tuottamisessa kestävän kehityksen toimikunnalla voisi olla merkittävä rooli. Kestävän kehityksen toimikunnasta voisi siis tulla eräänlainen **“murrosfoorumi”**, jolla olisi keskeinen rooli rakennemuutosten kestävyysvaikutusten tulkitsijana ja herättelijänä. Haastavien kysymysten ohella voitaisiin ainakin kerran vaalikaudessa käydä läpi erilaisia kestävän kehityksen toimeenpanon **parhaita käytäntöjä**.

Jotta kestävän kehityksen toimikunnan asialistasta tulisi kokonaisuutena tasapainoiseksi ja kiinnostavaksi koettu, voisi olla tarpeen muodostaa se nykyistä osallistavammin. Myös ainakin toisinaan avoimet kokoukset voisivat kuulua kestävän kehityksen toimikunnan työskentelytapaan

Lisäksi kestävän kehityksen asiantuntijapaneelilla voisi olla nykyistä merkittävämpi rooli murrosten tulkitsijana ja toimikunnan sparraajana. Toimikunnan jäsenet voisivat myös ajoittain muodostaa poikkisektoraaalisia tiimejä, jotka valmistelisivat tulevia kokouksia tai veisivät kokouksessa päätettyjä asioita eteenpäin.

Kun kestävän kehityksen toimikunnan työtä uudistetaan, yhteistyön syventäminen kehityspoliittisen toimikunnan kanssa on asia, joka kannattaisi useamman ministeriöhaastattelun valossa nostaa esiin. Agenda2030:n myötä yhteistyötä on siis tehty enenemässä määrin, mutta esimerkiksi joillekin koordinaatioverkostossa mukana oleville ministeriöedustajille **kehityspoliittinen toimikunta** oli jäänyt vieraaksi. Mikäli tämän arvioinnin ulkopoliittikka-osiossa ehdotettu Suomen globaalien kädenjalkien

---

⁶ Sosiaali- ja terveystieteiden uudistus, jossa julkisten sosiaali- ja terveystieteiden järjestäminen, rakenne ja rahoitus uudistuvat ja palveluja yhdistetään sekä digitalisoidaan. Lisätietoja osoitteessa: <https://alueuudistus.fi/uudistuksen-yleisesittely>

⁷ Liikenteen ilmastopoliittikan työryhmä, joka selvitti ja arvioi keinoja liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen poistamiseksi pidemmällä aikavälillä. Lisätietoja osoitteessa: <https://www.lvm.fi/-/liikenteen-paastot-nollaan-vuoteen-2045-mennessa-990321>

vahvistamisen prosessi ottaa tuulta alleen, kestävän kehityksen toimikunnan ja kehityspolittisen toimikunnan yhteistyö olisi työskentelyn ytimessä.

Hankkeessa saadut tulokset ovat linjassa Pathanin ja Ahvenharjun (2012) tekemän kestävän kehityksen toimikunnan arvioinnin ja suosituksen kanssa. Toimikunnan vahvuuksina oli tässä aiemmassa arvioinnissa mainittu muun muassa laaja-alainen edustus, linkki hallitukseen sekä verkottuminen, jotka ovat yhä tärkeitä. Kehitettäviin asioihin listattiin kuitenkin uusien avauksien ja konkretian lisääminen, viestinnän aktiivisuus sekä resurssit. Arvioinnissa suositeltiin toimikuntaa seuraamaan ja tukemaan yhteiskuntasitoumuksia sekä perustamaan asiantuntijapaneelin tuomaan tutkimustietoa ja uusia näkökulmia keskusteluihin. Nämä suositukset on toteutettu. Kuitenkin yhä ajankohtaisia suosituksia ovat konkretian, aidon dialogin sekä tiedonvaihdon lisääminen toimikunnan työssä.

Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli ja tiedon tuominen lähemmäs päätöksentekoa

Vuonna 2013 Sitran alaisuuteen perustettu kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli on ollut tämän arvioinnin perusteella erityisesti koordinaatiosihteeristölle hyödyllinen tuki, joka on kommentoinut muun muassa Sitoumus2050- ja Agenda2030-prosesseja. Paneeli ei ole virallisesti ottanut vastaan toimeksiantoja, mutta se on tuottanut tiiviitä jäsenyksiä kestävän kehityksen politiikasta esimerkiksi kestävästä taloudesta ja tämän arvioinnin toteutuksesta. Paneelin rooli kestävän kehityksen “vahtikoirana” ja laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistujana on kuitenkin jäänyt vähäiseksi. Paneelin **näkyvyys** jopa kestävän kehityksen keskeisten toimijoiden parissa on ollut heikko – esimerkiksi tunnettuus ministeriöissä on ollut huono. Merkittävänä taustasyynä on ollut panelistien ajanpuute, mikä johtuu osittain paneelin resursoinnista. Paneelin sisällä on myös ollut erilaisia näkemyksiä parhaista toimintatavoista. Lisäksi paneelin toimintaa on varjostanut pitkään jatkunut uuden kotipesän etsintä.

Kestävän kehityksen asiantuntijapaneelia verrattiin tämän arvioinnin haastatteluissa usein Suomen ilmastopaneeliin, jota pidettiin näkyvän ja vaikuttavan paneelin kotimaisena malliesimerkinä. Nykyistä toimintamallia, jossa kestävän kehityksen paneeli linkittyy etenkin kestävän kehityksen toimikunnan toimintaan, pidettiin erikoisena valintana esimerkiksi ministeriöissä. Haastatteluissa toivottiin, että paneelista tulisi laaja-alainen keskustelija, joka voisi sparrata toimikuntaa – mutta ei linkittyä pelkästään siihen. Ministeriöt toivoivat paneelin etenkin tulkitsevan toimenpiteiden laajoja, systeemisiä vaikutuksia ja tuovan **painokasta “tieteellisen omantunnon” ääntä yhteiskunnalliseen keskusteluun.**

Näkemyksen tätä arviointia varten tehdyissä haastatteluissa ja vuonna 2013 aloittaneen paneelin johdon laatimassa itsearvioinnissa poikkeavat hieman toisistaan. Paneelin itsearvioinnissa korostetaan, että suomalaisen kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin vahvuus ja toiminnan ohjenuora on ollut riippumattomuus sisällön ja käsiteltävien teemojen suhteen. Uuden, vuonna 2019 aloittavan paneelin toivotaan keskittyvän kestävän kehityksen yksittäisten sisältökysymysten analyysiin sijaan kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien, aikajänteiden ja politiikkojen välisiin kytkentöihin.⁸

---

⁸ <https://www.sitra.fi/artikkelit/rajat-ylittava-pyorea-poyta-paatoksenteon-tueksi/>

Tätä arviointia varten tehdyissä haastatteluissa asiantuntijapaneelin jäsenet ehdottivat kuitenkin keskenään hyvin **erilaisia malleja** ja toimintatapoja jatkoa varten. Hajanaista kannatusta saivat niin Iso-Britanniassa käytössä ollut komissaari-malli ja ns. Saksan malli.⁹ Paneelilta toivottiin julkisia kannanottoja ajankohtaisiin keskusteluihin joko yksilöinä tai ryhmänä mutta myös toimimista korkean tason poliittisena neuvonantajana mm. ministereiden esittämiin suoriin lausuntopyyntöihin. Puheenjohtajalta odotettiin vahvempaa roolia, ja ehdotettiin myös politiikan ja tutkimuksen edustajien muodostamaa puheenjohtajaparia, joka voisi toimia kommentaattorina julkisessa keskustelussa.

Riippumattoman toiminnan takaamiseksi paneelille on haettu pidempiaikaista **rahoitusta** ensisijaisesti tiedeyhteisön piiristä, ja epävarmuus jatkorahoituksesta ja koordinaatiosta on vaikuttanut sen toimintakykyyn. Vuoden 2019 alusta alkaen paneelin koordinaatiovastuu siirtyi kahden vuoden kierrolla Luonnonvarakeskukselle (LUKE), Suomen ympäristökeskukselle (SYKE) ja Helsingin yliopiston Kestävyystieteen instituutille (HELSUS). Paneelin toimintamenojen budjetti on hyvin vaatimaton. Nykyisillä resursseilla ja toimintatavoilla paneelin näkyvyyden lisääntyminen on epätodennäköistä. Toimintamallissa paneelin linkki poliittiseen päätöksentekoon ja päätösten valmisteluun säilynee etäisenä, ja tällöin suurin mahdollisuus vahvistaa paneelin roolia on (erityisesti sen puheenjohtajan) vahva osallistuminen julkiseen keskusteluun. Kun kestävä kehityksen tiede neuvonannon järjestämistä mietitään, on syytä huomioida, että suoraan selvityshankkeisiin osoitettu lisärahoitus voi myös monimutkaistaa panelistien ajankäyttöongelmia (Raivio ym. 2013). Asiantuntijapaneelille voitaisiin kuitenkin antaa vaikutusvaltaa esimerkiksi Valtioneuvoston yhteisen tutkimus- ja selvitystoiminnan (VN-TEAS) rahoituksen suuntaamiseen.

Laajemmin tarkasteltuna tieteellinen tuki ja tiede neuvonanto on järjestettävä tukemaan kestävä kehitystä. Asiantuntijapaneeli voi olla tässä kokonaisuudessa nykyistä vahvempi toimija, mutta ei suinkaan ainoa. Tieteellisiä paneeleja on Suomessa useita, ja paneelien tulisi käydä enemmän vuoropuhelua keskenään. Pidemmällä tähtäimellä kestävä kehitykseen liittyvä tiede neuvonanto tulisi linkittää jollain tavalla osaksi muuta riippumatonta tiede neuvonantoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi tammikuussa 2019 merkittävän rahoituksen tämän järjestämiseen.¹⁰

---

⁹ Iso-Britanniassa tieteellinen tuki politiikalle on järjestetty siten, että yksittäinen tieteellinen neuvonantaja tarjoaa suoraan neuvojaan korkean tason päättäjille, kuten ministereille. <http://www.gov.uk/government/organisations/government-office-for-science>

Saksassa toimii aktiivisesti vuonna 1992 perustettu ja liittovaltion rahoittama itsenäinen tiedeyhteisön arvostetuista jäsenistä koostuva globaali muutoksen paneeli German Advisory Council on Global Change. Paneeli tuottaa laajoja raportteja, kokoaa yhteen tutkimustietoa, tuottaa politiikkasuosituksia ja viestii eri kohderyhmille erilaisilla tietotuotteilla. <https://www.wbgu.de/en/>

¹⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi tammikuussa 2019 Suomalainen Tiedeakatemia ry:lle rahoituksen (600 000 €) riippumattoman tiede neuvonantajatoiminnon organisointiin. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/okm-rahoittaa-tiede neuvonantaja-toiminnon-perustamista

Tietolaatikko: Kestävän kehityksen tieteellinen tuki - tasapainoilua riippumattomuuden ja päätöksentekoon linkittymisen välillä

Suomen kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin mallia voidaan luonnehtia suhteessa kansainvälisiin verrokkeihin *hybridimalliksi* (Kaaronen 2016)¹¹. Se on yhdistelmä riippumattomuutta ja integroitumista politiikkaan. Suomen asiantuntijapaneeli päättää *itsenäisesti* toimintatavoistaan ja valitsee itse käsittelemänsä teemat. Samalla se *osallistuu* aktiivisesti kestävän kehityksen politiikkaan tarjotessaan tukea koordinaatiosihteeristölle ja läheisellä suhteellaan kestävän kehityksen toimikunnalle. Kolmanneksi se toimii *forumina* järjestämällä tilaisuuksia ja työpajoja, joissa laajemman akateemisten verkoston sekä eri tietoyhteisöjen toimijat muodostavat yhteistä ymmärrystä. Vaikka paneelin näkyvyyttä kestävän kehityksen politiikan toimijoiden keskuudessa ja julkisessa keskustelussa on arvioitu tässä selvityksessä heikoksi, kuvatus kaltaisen toimintamuotojen moninaisuus on hyvin perusteltu valinta.

Tietty riippumattomuus (tieteellinen autonomia) politiikasta ja erillisuus hallinnosta on tieteelliselle paneelille välttämätöntä, ja maailmalta on useita esimerkkejä paneeleista, jotka ovat menettäneet uskottavuutensa asemoiduttuaan liian lähelle hallintoa (Osborn ym. 2014).¹² Samalla liiallinen irrallaan oleminen heikentää paneelin vaikuttavuutta päätöksentekoon ja sen kykyä vastata tieteellisen tuen kysyntään, ja tasapainottelu tällä jatkumolla vaatii huomiota. Riippumattomasti rahoitettu paneeli on siis perusteltu ratkaisu, mutta samalla asiantuntijapaneelin on rakennettava entistä tiiviimpi linkki päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun.¹³ Uskottavuuden kannalta paneelin toiminnan ja muun muassa jäsenten nimitysperusteiden avoimuuteen on tärkeää kiinnittää huomiota.

Tieteellinen tuki kestävän kehityksen politiikalle voi olla laajemman akateemisen yhteisön yhteistä *kannanmuodostusta* ja systeemitason *tulkintaa*, *kriittikona* toimimista tai *tietotarpeisiin* vastaamista. Ihanteellisella tavalla järjestetty tieteellinen tuki kestävän kehityksen politiikalle sisältäisi elementtejä kaikista näistä rooleista ja lisäksi yhteistyötä erilaisten tahojen ja toimintamuotojen välillä (Kaaronen 2016).

¹¹ <https://www.sitra.fi/en/publications/scientific-support-sustainable-development-policies/>

¹² Ilmastopaneelin alkuvaiheen toiminnasta tehdyssä arvioinnista voidaan ottaa opiksi, että kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin kaltaisen toimijan on tärkeää pyrkiä säilyttämään riippumattomuutensa ja pyrittävä avoimuuteen.

Ilmastopaneelin toiminnan arviointi. Ympäristöministeriön raportteja 30/2013. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42136/YMra_30_2013.pdf?sequence=1

¹³ Muitakin rahoitusmalleja vastaaville paneeleille on onnistuneesti toteutettu - esimerkiksi Suomen Ilmastopaneeli toimii ympäristöministeriön rahoituksella. Ministeriöt tilaavat siltä jatkuvasti tutkimustyötä, jossa oletetaan käytettävän laadukkaan ja eettisen tutkimustyön periaatteita. Ilmastopaneelin aiemmassa arvioinnissa kuitenkin osoitettiin, että rahoituksen saaminen ympäristöministeriöstä on kivi kengässä, mitä tulee paneelin uskottavuuteen.

Ilmastopaneelin toiminnan arviointi. Ympäristöministeriön raportteja 30/2013. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42136/YMra_30_2013.pdf?sequence=1

Kansallinen seurantaverkosto

Suomella on omat kestävän kehityksen indikaattorit, joita kansallinen, ministeriöiden edustajista ja asiantuntijoista koostuva, seurantaverkosto ylläpitää valtioneuvoston kanslian koordinoimana. **Indikaattoreiden kehittämistä** tarkasteltiin erillisessä tutkimusartikkelissa, joka toteutettiin osana POLKU2030-hanketta (Lyytimäki 2019). Tutkimuksen mukaan indikaattoreiden tuottaminen verkostomaisesti eri tahojen yhteistyönä mahdollisti eri näkökantojen laaja-alaisen yhteensovittamisen. Indikaattoreiden valikoinnissa keskeisinä kriteereinä olivat tiedon saatavuus ja luotettavuus. Suomessa on kansainvälisesti vertaillen erittäin kattavat ja luotettavat tietovarannot, mutta silti monet valmisteluvaiheen aikana ehdotetut indikaattorit osoittautuivat puutteellisiksi. Indikaattoreiden kyky kuvata yhteiskunnallisessa keskustelussa esiin nousevia uudenlaisia aihepiirejä – kuten ympäristölle haitallisia julkisia tukia – on heikko. Aiempiin indikaattorikokoelmiin verrattuna kestävän kehityksen indikaattoreiden ajantasaisuus ja niiden kuvaamien aikasarjojen pituus eivät ole mainittavasti parantuneet. Keskeinen ongelma indikaattoreiden kehittämisessä on se, että riittävää erillistä **rahoitusta** kehitykselle ei ole olemassa, vaan indikaattoreiden ja niiden tulkintojen valmistelu tapahtuu ministeriöissä ja tutkimuslaitoksissa asiantuntijoiden muiden töiden ohella.

POLKU2030-hankkeen haastattelujen ja sidosryhmänäkemyksen mukaan nykyinen kestävän kehityksen seurantajärjestelmä, joka käsittää sekä kansalliset että SDG-indikaattorit, on sekava ja aiheuttaa sekaannuksia tiedon käyttäjille. Haastattelujen perusteella ministeriöissä toivotaan etenkin SDG-tavoitteisiin kytkettyjä kestävän kehityksen indikaattoreita. Varsinkin kansallisiin indikaattoreihin liittyvä **tavoitteenasettelu** on toistaiseksi puutteellista, sillä miltei kaikista indikaattoreista puuttuu selkeästi ilmaistu määrällinen tavoitetaso.

Haasteita on myös **indikaattorien käytössä**. Kyselyssä pyydettiin arviota Suomen kestävän kehityksen indikaattoreista, ja 28 prosenttia vastaajista kertoi, ettei tunne indikaattoreita. Kyselyn mukaan vain 29 prosenttia vastaajista hyödyntää indikaattoreita työssään, eikä prosenttiosuus nouse, vaikka otetaan huomioon vain ne vastaajat, jotka ovat kestävän kehityksen tai Agenda2030 kanssa tekemisissä päivittäin.

Ministeriöhaastattelujen mukaan myös indikaattoreita ylläpitävää ja kehittävää **kansallista seurantaverkostoa** voisi päivittää. Toiveena oli, että se voitaisiin integroida johonkin olemassa olevaan kestävän kehityksen verkostoon. Tällä hetkellä seurantaverkostoon katsottiin menevän paljon työaikaa suhteessa saatuun hyötyyn. Yksi vaihtoehto voisi olla myös, että indikaattorit tehtäisiin pelkästään tutkijoiden voimin, jolloin indikaattorien valinta olisi tutkimukseen perustuvaa. Tällöin indikaattoreista ei tarvitsisi käydä ministeriöiden kesken poliittista keskustelua, ja lähinnä poliittisiin perusteisiin tehdyiltä valinnoilta vältyttäisiin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että indikaattoreihin liittyvää viestintää ja indikaattoripohjaista yhteiskunnallista vuoropuhelua sekä indikaattoreiden käyttökelpoisuutta päätöksenteossa pitää edelleen kehittää. Tällä hetkellä indikaattoreista saatu hyöty politiikan kehittämiseksi on melko pieni: **tiedollinen “takaisinkytkentä” puuttuu**. Toisaalta indikaattoreiden kehittämiseen kohdennettujen resurssien

puuttuminen pakottaa turvautumaan jo aiemmin julkaistuun tietoon ja estää uusien indikaattoreiden tuotannon. Tämä heikentää indikaattoreiden yhteiskunnallista kiinnostavuutta.

Sitoumus2050

“Sitoumus on hyvä väline tietoisuuden nostamiseksi eri toimijaryhmissä.” (POLKU2030-kyselyn avovastaus)

Sitoumus2050.fi on VNK:n ylläpitämä verkkopalvelu, jossa organisaatiot, yritykset ja yksityishenkilöt voivat antaa vapaaehtoisia kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksia. Sitoumuksilla pyritään konkreettisesti, mitattavasti ja seurattavasti edistämään uusia toimia, muutoksia ja kokeiluja, jotka ovat yhteiskuntasitoumuksessa määritettyjen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia. Vuoden 2019 helmikuussa verkkopalvelussa oli annettu lähes 1500 toimenpidesitoumusta. Lisäksi tietokantaan oli rekisteröity 26 green dealia eli vapaaehtoisia, mm. muovikasseja koskevia, sopimuksia valtion ja elinkeinoelämän välillä sekä 49 ravitsemussitoumusta. Sitoumusten toteutusta on arvioitu laajasti aiemmin (Lyytimäki ym. 2017).

Joulukuussa 2018 yksityishenkilöiden mahdollisuutta tehdä kestävän kehityksen sitoumuksia helpotettiin kytkemällä Sitoumus2050-palvelu Sitran Kestävät elämäntavat -testiin. Uudessa Kestävät elämäntavat -palvelussa kuka tahansa voi laskea oman henkilökohtaisen hiilijalanjälkensä, saada ehdotuksia keinoista sen pienentämiseen ja tämän jälkeen tehdä sitoumuksia keinojen toteuttamisesta. Palvelujen kytkemisen jälkeen uusia sitoumuksia tehtiin ensimmäisen kuukauden aikana 500, joista suurin osa oli yksityishenkilöiden tekemiä.

Sitoumus2050-työkalu koettiin haastatteluissa ja työpajoissa **toimivaksi ja monipuolisesti osallistavaksi** osaksi Suomen kestävän kehityksen toimintamallia. Pyrkimyksiä lisätä Sitoumus2050:n käyttöä kannatetaan laajasti. Kansainvälisten tavoitteiden nykyistä toimivammalle kytkemiselle kansalliseen sitoumustyöhön on selkeä tarve. Kehittämistyöpajan perusteella hyödyllistä voisi olla erityisesti niiden SDG-tavoitteiden lisääminen, joihin liittyviä sitoumuksia on vähän. Lisäksi sitoumuksia voisi yrittää kirittää niissä keskeisissä sisältöalueissa, joissa Suomella on vielä paljon tehtävää.

Jotkut haastatelluista asiantuntijoista kuitenkin kritisivat sitä sitoumuksiin liittyvää mielikuvaa, että **itse valituilla toimilla voidaan täyttää kestävän kehityksen velvoitteet**. Erityisen voimakkaasti tämä nousi esiin yksityisen sektorin globaalien toiminnan kohdalla. Haastattelujen mukaan riskinä on, että valikoitujen kestävän kehityksen tavoitteiden korostaminen korvaa esimerkiksi sitovamman ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin roolin yritysvastuuajattelussa. Toisaalta kestävän kehityksen toimintamallissa voi olla tilaa myös matalan kynnyksen osallistavalle foorumille, jossa kestävään kehitykseen voi ottaa itse valitsemansa aktiivisen lähestymistavan.

Sitoumuksia olisi siis mahdollista kehittää useampaan eri suuntaan. Jos sitoumusten tekoa muutettaisiin vaativammaksi esimerkiksi suurille yrityksille, siitä voisi tulla **mekanismi yritysten yhteiskuntavastuun vahvistamiseen**. Tällöin sitoumusten ei välttämättä tarvitsisi olla uusia, vaan myös olemassa olevasta hyvästä kestävän kehityksen työstä voisi kertoa. Kehitystyöpajassa elinkeinoelämän edunvalvontajärjestöiltä enemmän kannatusta sai kuitenkin vapaaehtoisuutta korostava suunta, jossa esimerkiksi sitoumusten vaikuttavuuden arvioimiseksi pyydetäisiin käyttäjiltä lisää tietoa siitä, mitä hyötyä heille on ollut sitoumuksen tekemisestä. Toinen idea arvioinnin ja myös sitoumusten kehittämiseksi voisi

olla **vertaisarvioinnin ja -tuen** hyödyntäminen. Näin sitoumuksia saataisiin ehkä ohjattua sellaisiin kysymyksiin, joissa vapaaehtoisten kestävyystoimien olisi suurin.

Yksi haaste sitoumusten **jäsennyksessä** on jako Suomen nykyisen kestävä kehityksen strategian (Kestävä kehityksen toimikunta 2016) mukaiseen kahdeksaan tavoitteeseen. Yksi tämän arvioinnin keskeisiä tuloksia on, ettei kyseisiä tavoitteita juuri tunneta tai muisteta: kestävä kehitys jäsenetään pääasiassa joko perinteisen kolmen pilarin tai 17 SDG-tavoitteen mukaan. Lisäksi rinnalle ovat tulleet ministeriöissä Agenda2030-selonteon (Valtioneuvoston kanslia 2017a) kaksi painopistettä. Suomen Agenda2030-toimeenpanon ja -raportoinnin kannalta olisi todennäköisesti kannattavaa linkittää sitoumukset suoraan juuri SDG-tavoitteisiin. Nyt yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden ja SDG-tavoitteiden vastaavuuksista on tehty taulukko¹⁴, joka osoittaa tavoitteiden välisiä yhteyksiä vain yleisellä tasolla.

Kaupungit ja kunnat

Kaupunkien ja kuntien rooli Agenda2030-tavoitteiden saavuttamisessa on suuri: jopa 65 prosenttia SDG-tavoitteista voi jäädä saavuttamatta ilman paikallistason toimia (Cities Alliance 2015). Kaupungeissa tehdään jo paljon kestävä kehityksen työtä, mutta kytkös valtionhallintoon on heikko. Valtio- ja paikallistason kestävä kehityksen työn yhdenmukaistaminen sekä hallinnon tasojen välinen koordinaatio on kuitenkin kriittistä tavoitteiden saavuttamisen kannalta (OECD 2018a). Myös tämän arvioinnin työpajojen ja haastattelujen perusteella kaupungit kaipaavat **ohjeistusta kestävä kehityksen tavoitteenasetteluun, toimeenpanoon ja seurantaan**.

Kuntien kestävä kehityksen työhön ei ole vielä tarjolla **indikaattoreita**, jotka soveltuisivat paikallisen tason tarkasteluun ja raportointiin. Haastatteluissa ja työpajoissa nousi ehdotus kansallisten indikaattorien soveltamisesta eri kokoisille kunnille (pienet, keskisuuret, suuret). Kunnat voisivat indikaattorien valikoimasta valita seurattavaksi paikallisesti olennaisimmat indikaattorit. Näin indikaattorit olisivat vertailukelpoisia muiden kuntien kanssa. Lisäksi on sovittava, miten julkiset organisaatiot, kuten sairaanhoitopiirit ja jätehuollon kuntayhtymät, näkyvät indikaattoriseurannassa.

Kestävä kehityksen toteutumisesta julkisissa hankinnoissa ei ole seurantatietoja eikä kansallisia kriteerejä, ja näiden puute nousikin esiin työpajoissa. Vuonna 2018 perustettiin kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus KEINO, jonka tavoitteina on muun muassa lisätä kestävyystavoitteita tukevia hankintoja Suomessa sekä tukea kuntien hankintayksiköitä.

Kansalaisten osallistuminen

Kansalaisten ja erityisesti nuorten osallistumismahdollisuuksien parantamista painotettiin työpajoissa ja asiantuntijahaastatteluissa. **Nuorten Agenda2030** -ryhmä sekä kestävä kehityksen kansalaisraadien perustaminen nähtiin askeleina oikeaan suuntaan.

---

¹⁴ <https://kestavakehitys.fi/agenda2030/vastaavuus>

Nuorten Agenda2030 -ryhmää pidetään hyvänä aloitteena, mutta tähän asti ryhmän näkyvyys on ollut vähäistä. Nyt Nuorten Agenda2030 -verkosto on ottamassa näkyvämpää roolia muun muassa Meidän Ilmasto2030 -tapahtuman myötä. Nuoria ei kuitenkaan tämän arvioinnin valossa kuulla tarpeeksi päätöksenteossa. Erityisesti kunnilla on suuri mahdollisuus tässä, ja kuntatasolla voitaisiinkin työpajoissa nouseen ehdotuksen mukaan järjestää nuorten ja päättäjien välisiä keskustelutilaisuuksia. Esimerkiksi ensimmäisen ja toisen asteen koulutuslaitosten mahdollisuuksia toimia välittäjinä ja vuoropuhelun mahdollistajina voisi selvittää.

Tammikuussa 2019 toimintansa aloittava valtioneuvoston kanslian hallinnoima **kestävän kehityksen kansalaisraati** on yksi keino lisätä kansalaisten ääntä kestävän kehityksen politiikassa. 850:n ihmisen muodostama raati arvioi verkkokyselyn kautta vuosittain Suomen kestävän kehityksen tilaa kansallisten kestävän kehityksen indikaattorien pohjalta. Raadin tulokset kertovat kansalaisten arvovalinnoista ja ovat näin tärkeä lisä kestävän kehityksen politiikan toteuttamiseen.¹⁵

Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen polku eli kestävän kehityksen näkökulman sisällyttäminen **opetukseen, koulutukseen ja tiedon tuottamiseen** kaikilla koulutustasoilla ja -aloilla on tärkeä avain kestävän kehityksen näkökulmien valtavirtaistamisessa kaikille aloille ja yhteiskunnan sektoreille. Kestävän kehityksen sisällyttäminen koulutukseen ja opetukseen nähtiin pitkän tähtäimen tavoitteena. Sen avulla voidaan tuottaa moninaisempaa ja vahvempaa tietopohjaa kestävän kehityksen edistämiseen yhteiskunnassa. Tämä koskee niin akateemista, ammatillista, täydennys- ja uudelleen koulutusta kuin peruskoulutusta. Myös tutkimusrahoituksen suuntaaminen kestävän kehityksen näkökulman vahvistamiseksi eri aloilla on perusteltua.

---

¹⁵ <https://kestavakehitys.fi/kansalaisraati>

LIITE 11: Työpajojen osallistujat

Arviointityöpajan osallistujat 29.10.2018

Af Hällström Johanna, Helsingin Kaupunki
Aho Marja, Alko
Ahola Aapo, Raaseporin kaupunki
Ahvenharju Sanna, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Bergman Isa-Maria, Motiva Oy
Björkbacka Pia, SAK
Blomfelt Fredrik, Metsäteollisuus ry
Cousin Pira, Tiede ja taide pienen mittakaavan ekologisten kompensatioiden käynnistäjinä -hanke
Enbom, Henrik, Dodo Oy
Gynther Lea, Motiva Oy
Happonen Jenni, Helsingin yliopisto (Kuluttajatutkimuskeskus)
Hiltunen Suvi, Nuorten Agenda2030 -ryhmä
Hintikainen Katja, Plan International Suomi
Ilvessalo-Lax Hannele, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Innanen Marja, VNK
Jalas Mikko, Aalto-yliopisto
Jalonen Pauliina, Suomen Kuntaliitto ry
Järvensivu Paavo, Bios-tutkimusyksikkö
Juslén Aino, Luomus/Hy
Kanner Jussi, Kehys
Kauppila Jenni, Suomen YK-liitto
Kause Hanna-Maija, Akava ry
Keskinen Marko, Aalto-yliopisto
Koivusalo Salla, Vantaan kaupunki
Kuikka Pirita, Helsingin kaupunki
Kuittinen Risto, Karjalohjan kotiseutuyhdistys
Kukkapuro-Enbom Isa, Dodo Oy
Kunttu Sinikka, FEE Suomi
Kurvonen Lauri, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
Kuusiola Timo, Attac ry
Kurki Helena, Espoon kaupunki
Laine Merjo, Hämeen Ely-keskus
Laininen Erka, Okka säätiö
Lamminkoski Helka, 4FRONT Oy
Långström Mikael, Ulkomministeriö
Lappalainen Rilli, Kehys
Leino Kaisa, Jyväskylän yliopisto
Lindblom Annika, YM
Linnamaa Pentti, MTK
Löyttyniemi Meri, Aalto-yliopisto
Lundahl Meri, Dodo ry

Mähönen Marjukka, MMM
Mäkelä Siiri, Nuorten Agenda2030
Mansikka Ilona, Uudenmaan liitto
Mikkola Kristiina, Kristiina Mikkola Consulting
Paananen Pauliina, Ulkoministeriö
Parkkonen Pinja, Sitra
Parry Maaria, Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY)
Pentikäinen Leena Työ- ja elinkeinoministeriö
Pirkkala Sami, VNK
Puustinen Sari, Turun yliopisto - Tulevaisuuden tutkimus-keskus
Rahunen Mia, WWF
Rantsi Jari, Helsingin kaupunki, Liikenne- ja katupalvelu
Selin Tove, Kekekeon- kestävän kehityksen konsultti
Sihvonen Siru, FIBS
Stocchetti Marikki, Kehityspoliittinen toimikunta
Toivonen Eeva, Kuntarahoitus
Tran-Nguyen Elina, Fiant Consulting Oy
Tynys Pia, HSY
Vihreälehto Ira, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura
Vehviläinen Anne, MMM
Vinnari Markus, Tampereen yliopisto
Vinnari Eija, Tampereen yliopisto
Vormisto Jaana, Fiant Consulting Oy
Wanne Elina, Espoon kaupunki

Kehittämistyöpaja 11.12.2018

Blomfelt Fredrik, Metsäteollisuus ry
Hellström Eeva, Sitra
Horelli Liisa, Aalto-yliopisto
Jalonen Pauliina, Kuntaliitto
Kahiluoto Helena, Lut-yliopisto
Kanner Jussi, Fingo ry
Koivusalo Salla, Vantaan kaupunki
Nikula Taina, Ympäristöministeriö
Ola Marja, Kaupan liitto
Pentikäinen Leena, Työ- ja elinkeinoministeriö
Räkköläinen Mari, Ulkoministeriö
Savonen Sofia, Nuorten Agenda2030 -ryhmä
Seppelin Markus, Sosiaali- ja terveysministeriö
Stocchetti Marikki, Kehityspoliittinen toimikunta
Toivonen Eeva, Kuntarahoitus
Vainio-Mattila Birgitta, Maa- ja metsätalousministeriö
Vainonen Hannu, Opetus- ja kulttuuriministeriö
Wanne Elina, Espoon kaupunki
Ylöstalo Anna, Työ- ja elinkeinoministeriö

LIITE 12: Hankkeen ohjausryhmän ja tukiryhmän jäsenet

Hankkeen ohjausryhmä:

Pirkkala Sami, VNK (ohjausryhmän puheenjohtaja)
Liinamaa Armi, VM
Långström Mikael, UM
Nikula Taina, YM
Pentikäinen Leena, TEM
Rosenström Ulla, VNK
Räkköläinen Mari, UM
Suni Tanja, YM
Vainio-Mattila Birgitta, MMM

Hankkeen tukiryhmä:

Björkbacka Pia, SAK
Blomfelt Fredrik, Metsäteollisuus ry
Furman Eeva, SYKE
Hellström Eeva, Sitra
Horelli Liisa, Aalto-yliopisto
Innanen Marja, VNK
Kanner Jussi, Fingo ry
Kurki Leila, STTK
Laininen Erkkä, Okka-säätiö
Lindblom Annika, YM
Mikkolainen Petra, Lectura Consulting
Mäkelä Siiri, Nuorten Agenda2030
Noponen Jukka, Sitra
Rouhinen Sauli, Ekosäätiö
Stranius Leo, Kansalaisareena ry

LIITE 13. Kestävän kehityksen politiikkojen vuorovaikutusten arviointi

Arvioinnin tavoite ja viitekehys

Agenda2030:n toimeenpano haastaa perinteisen siilomaisen hallinnon ja päätöksentekoprosessit, ja uusia työkaluja arvioida systeemisiä vaikutuksia tarvitaan (Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli 2018). SDG-tavoitteiden väliset vuorovaikutussuhteet ovat hyvin monimutkaisia tai jopa kompleksisia, ja niiden toimeenpano luo myös uusia keskinäisriippuvuuksia eri toimintapolitiikkojen välillä. Kestävän kehityksen politiikassa tavoitteet voivat olla myös kilpailevia tai osin ristiriidassa keskenään. Yhden tavoitteen edistäminen voi vaikeuttaa toisen saavuttamista, ja toisaalta jonkin tavoitteen edistäminen voi tukea monien muiden tavoitteiden saavuttamista.

Suomen kestävän kehityksen politiikkojen vuorovaikutuksia toisiinsa arvioitiin Stockholm Environment Institutin kehittämä arviointikehikkoa (SDG Interactions framework), jota on testattu Ruotsin kestävän kehityksen arvioinnissa (Nilsson ym. 2016, Nilsson 2017, Weitz ym. 2018). Tavoitteena oli arvioida systemaattisesti YK:n kestävän kehityksen Agenda2030 -prosessissa määriteltujen tavoitteiden toteutuksen johdonmukaisuutta erityisesti POLKU-hankkeessa tunnistettujen Suomen kestävän kehityksen kipupisteiden näkökulmasta. Arviointimenetelmä perustuu kestävän kehityksen tavoitteiden välisten vuorovaikutusten laadun hahmottamiseen. Seuraavassa kuvataan arvioinnin toteutus ja tulokset sekä tuodaan esiin prosessin kuluessa havaittuja epävarmuustekijöitä ja rajoituksia jotka on syytä ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa.

Arviointi keskittyy YK:n alaisuudessa määritellyn SDG (Sustainable Development Goals) -viitekehityksen alatavoitteisiin. Näitä on määritely yhteensä 169 ja ne jakaantuvat 17 päätavoitteen mukaisesti eri teemoihin. Päätavoitteiden yleisluontoisen ja epämääräisen muotoilun takia niitä ei ole siksi mielekästä käyttää arvioinnin perustana. Myös kotimaisessa kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksessa määritellyt kahdeksan tavoitetta vuodelle 2050 ovat muotoiluiltaan niin yleistasoisia ja laaja-alaisia, ettei niiden tarkastelu tällä menetelmällä onnistu. Sen sijaan SDG-kehikon alatavoitteet tarjoavat riittävän täsmennettyjä tavoitteenasetteluja, joiden toteutumisen astetta ja toteuttamiseksi tarvittavia toimia on mahdollista arvioida ainakin suuntaa-antavasti. Arvioinnin tarkoituksena ei ollut tehdä absoluuttista priorisointia eri tavoitteiden toteutuksesta, vaan osoittaa SDG-kehikon puutteita ja vahvuuksia kestävän kehityksen politiikan johdonmukaisuuden hahmottamisessa. Menetelmän kehittäjät toteavat itse, että vuorovaikutusten analyysi on ”liikkuva kohde” eikä täysin tarkkaa kuvaa kaikista vuorovaikutuksista voi muodostaa.

Arviointiin valikoitiin vain yksi alatavoite edustamaan kutakin päätavoitetta. Käytössä olleiden resurssien rajallisuuden takia ei ollut mahdollista ottaa mukaan kahta alatavoitetta, kuten Ruotsin arvioinnissa (Weitz ym. 2018). Alatavoitteiden valikointi vaikuttaa luonnollisesti siihen, millaisten aihepiirien välisistä vuorovaikutuksista arviointi tuottaa tietoa. On myös selvää, että yksittäisiin alatavoitteisiin perustuva tarkastelu ei kuvaa kattavasti SDG-viitekehityksen päätavoitteiden kehitystä. Käytännössä kuitenkin jo 17 yksittäisen alatavoitteen tarkastelu vaatii 272 erillisen vuorovaikutussuhteen analysointia, mikä tekee arvioinnista työlästä.

Alatavoitteiden valikoinnin pääkriteereinä oli kunkin alatavoitteen mahdollisimman hyvä kytkeä POLKU-hankkeen aikana hahmotettuihin kestäväan kehityksen keskeisiin sisältökysymyksiin ja läpileikkaaviin teemoihin (lokakuun 2018 tilanteen mukaisesti) sekä Suomen kestäväan kehityksen indikaattoreihin ja Suomea kuvaaviin kansainvälisiin kestäväan kehityksen indikaattoreihin. Valikoinnissa hyödynnettiin myös alustavaa listausta Suomen kannalta relevanteimmista alatavoitteista, joka oli hahmotettu Avain2030-hankkeessa osana aiempaa kestäväan kehityksen arviointia (Lyytimäki ym. 2016). Sekundaarisena kriteerinä käytettiin vastaavuutta Ruotsin arvioinnissa käytettyihin alatavoitteisiin (Weitz ym. 2018). Suomen arviointiin valikoidut alatavoitteet on esitetty alla olevassa taulukossa.

Alatavoitteiden valikointi osoittautui vaikeaksi, sillä SDG-kehikossa määritellyt alatavoitteet vastasivat melko huonosti POLKU-hankkeessa määriteltyjä kotimaisia keskeisiä sisältökysymyksiä. Monissa tapauksissa myös muut kuin arviointiin valikoidut alatavoitteet olisivat olleet perusteltavissa. Arvioinnin aikana käytyjen keskustelujen ja alustavien tulosten perusteella päätavoitteisiin 5, 7 ja 16 liittyvät alatavoitteet vaihdettiin, jotta lopulliseen arviointiin saatiin mukaan kokonaisuuden kannalta relevanteimmat alatavoitteet.

Arvioinnissa lähtökohtana oli kansainvälinen vertailtavuus, joten YK:n piirissä sovittuja SDG-kehikon pää- ja alatavoitteiden painopisteitä tai muotoiluja ei kyseenalaistettu eikä muunnettu Suomen ominaispiirteitä paremmin huomioiviksi. Myöskään alatavoitteiden epäloogisuuksiin ei puututtu (esimerkiksi tavoitevuosi 2020 alatavoitteessa 6.6 vuoden 2030 sijasta). Tämän takia mukana eivät välttämättä ole Suomen kannalta kaikkein oleelliset kestäväan kehityksen näkökohdat.

Taulukko 1. Arviointiin valitut SDG-alatavoitteet.

Arviointiin valitut YK:n kestäväan kehityksen alatavoitteet*	Yhteys Keskeisiin sisältökysymyksiin**
1.2 Vähentää vuoteen 2030 mennessä ainakin puolella niiden kaikenikäisten ihmisten määrää, jotka kansallisten määritelmien mukaan elävät köyhydessä.	5, 7, 8
2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävät ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen, äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.	4, 3
3.5 Tehostaa päihteiden, mukaan lukien huumeiden ja alkoholin, väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.	5
4.7 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestäväan kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävää kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.	8, 5
5.4 Tunnustaa palkaton hoito- ja kotityö sekä antaa sille arvo tarjoamalla julkisia palveluja, infrastruktuuri ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä sekä edistämällä jaettua vastuuta kodista ja perheestä kansallisten erityispiirteiden mukaisesti. HUOM: vaihdettu prosessin aikana seuraavaan:	
5.5 Taata naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.	5, 7, 8

6.6 Suojella ja ennallistaa vuoteen 2020 mennessä vesistöihin liittyviä ekosysteemejä, kuten vuoria, metsiä, kosteikkoja, jokia, pohjavesiä ja järviä.	3
7.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti. HUOM: vaihdettu prosessin aikana seuraavaan:	
7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.	1, 7
8.1 Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaista kasvua vähiten kehittyneissä maissa.	7, 5,6
9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävä kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönnottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.	7, 1,2,3,4
10.1 Nostaa vuoteen 2030 mennessä väestön köyhimmän 40 %:n tulojen kasvu asteittain korkeammalle tasolle kuin kansallinen keskiarvo ja pitää se siellä.	5, 7
11.6 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteiden käsittelyyn.	8, 1,4
12.3 Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa sadonkorjuun jälkeinen hävikki mukaan lukien.	4, 7
13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.	8, 6,1,2,4
14.1 Ehkäistä ja vähentää vuoteen 2025 mennessä merkittävästi merten saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.	3, 4
15.5 Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä.	2, 3, 4
16.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi rahan sekä aseiden laittomia siirtoja, tehostaa varastetun omaisuuden palauttamista ja taistella kaikkea järjestäytyneen rikollisuuden muotoja vastaan. HUOM: vaihdettu prosessin aikana seuraavaan:	
16.6 Kehittää tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita kaikilla tasoilla.	8, 5, 7, 6
17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin useista lähteistä.	6, 7, 8, 5

*Valikoidut alatavoitteet, yksi alatavoite kutakin 17 SDG –päätaavoitetta kohden. Asiantuntija-arvio tehtiin virallisiin englanninkielisiin muotoiluihin perustuen.

**Alatavoitteeseen ensisijaisesti liittyvä POLKU-hankkeessa hahmotettu Suomen kestävä kehityksen keskeinen sisältöalue on merkitty lihavoituna. Sarakkeessa on mainittu myös toissijaisesti alataavoitteeseen liittyvät aihealueet:
1) Energijärjestelmän kestävyys 2) Metsien kestävä käyttö 3) Suomen vesiekosysteemien kestävyys 4) Kestävä ruokajärjestelmä 5) Yhdenvertaisuus ja osallisuus 6) Kestävä kehitys Suomen poikkihallinnollisessa ulkopoliitikassa 7) Työ- ja talousajattelun uudistaminen 8) Poliitiikan johtaminen ja kestävä kehityksen mekanismit. Aihealueet on tässä määritelty lokakuun 2018 tilanteen mukaisesti.

Arviointi toteutettiin pääosin Ruotsin vastaavan arvioinnin mallin mukaisesti (Weitz ym. 2018). Arviointiin alustavasti valikoiduista 17 alataavoitteesta muodostettiin ristiintaulukoimalla oheinen matriisi, jonka avulla käytiin systemaattisesti läpi kunkin alataavoitteen toteutuksen todennäköinen vaikutus muiden alataavoitteiden toteutukseen.

Taulukko 2. Arvioinnissa käytetty ristiintaulukointimatriisi.

	1.2	2.4	3.5	4.7	5.4	6.6	7.3	8.1	9.4	10.1	11.6	12.3	13.1	14.1	15.5	16.4	17.3
1.2 By 2030, reduce at least by half the proportion of men, women and children of all ages living in poverty in all its dimensions according to national definitions	■																
2.4 By 2030, ensure sustainable food production systems and implement resilient agricultural practices that increase productivity and production, that help maintain ecosystems, that strengthen capacity for adaptation to climate change, extreme weather, drought, flooding and other disasters and that progressively improve land and soil quality		■															
3.5 Strengthen the prevention and treatment of substance abuse , including narcotic drug abuse and harmful use of alcohol			■														
4.7 By 2030, ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development , including, among others, through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development				■													
5.4 Recognize and value unpaid care and domestic work through the provision of public services, infrastructure and social protection policies and the promotion of shared responsibility within the household and the family as nationally appropriate					■												
6.6 By 2020, protect and restore water-related ecosystems , including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes						■											
7.3 By 2030, double the global rate of improvement in energy efficiency							■										
8.1 Sustain per capita economic growth in accordance with national circumstances and, in particular, at least 7 per cent gross domestic product growth per annum in the least developed countries								■									
9.4 By 2030, upgrade infrastructure and retrofit industries to make them sustainable, with increased resource-use efficiency and greater adoption of clean and environmentally sound technologies and industrial processes, with all countries taking action in accordance with their respective capabilities									■								
10.1 By 2030, progressively achieve and sustain income growth of the bottom 40 per cent of the population at a rate higher than the national average										■							
11.6 By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities , including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management											■						
12.3 By 2030, halve per capita global food waste at the retail and consumer levels and reduce food losses along production and supply chains, including post-harvest losses												■					
13.1 Strengthen resilience and adaptive capacity to climate-related hazards and natural disasters in all countries													■				
14.1 By 2025, prevent and significantly reduce marine pollution of all kinds, in particular from land-based activities, including marine debris and nutrient pollution														■			
15.5 Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats , halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species															■		
16.4 By 2030, significantly reduce illicit financial and arms flows , strengthen the recovery and return of stolen assets and combat all forms of organized crime																■	
17.3 Mobilize additional financial resources for developing countries from multiple sources																	■

Matriisin täyttäneet arvioitsijat vastasivat asiantuntemukseensa perustuen seuraavaan arviointikysymykseen:

”Jos Suomi onnistuu tavoitteen X (rivit) toteutuksessa vuoteen 2030 mennessä, miten tämä vaikuttaa tavoitteen Y (sarakkeet) toteutukseen?”

Arvioitsijat merkitsivät kuhunkin matriisin soluun vuorovaikutuksen laatua ilmentävän numeerisen arvon seuraavan seitsemänportaisen asteikon mukaisesti (Nilsson ym. 2016):

- (-3) Estävä (cancelling; tavoitteen X toteutus estää tavoitteen Y toteutuksen)
- (-2) Vastakkainen (counteracting)
- (-1) Rajoittava (constraining)
- (0) Johdonmukainen/riippumaton (consistent; tavoitteiden toteutuksen välillä ei mainittavaa vuorovaikutusta)
- (+1), Mahdollistava (enabling)
- (+2) Voimistava (reinforcing)
- (+3) Erottamaton (indivisible; tavoitteen X toteutus johtaa tavoitteen Y toteutumiseen)

Tämä asteikko noudattaa periaatteeltaan aiempaa asteikkoa, jota ehdotettiin kestävän kehityksen arvioinnin tueksi vuoden 2009 kansallisessa kestävän kehityksen kokonaisarvioinnissa (Ramboll 2009) ja kehitettiin eteenpäin vuonna 2011 julkaistussa ennakoarvioinnin menetelmiä käsitelleessä raportissa (Lyytimäki 2011).

Arviointiprosessin kuvaus ja reflektio

Arvioinnin aluksi kuusi asiantuntijaa täytti matriisin itsenäisesti. Tämän jälkeen näistä toisistaan riippumattomista arvioista laskettiin keskiarvot ja tunnistettiin ne alatavoitteet, joiden kohdalla asiantuntijoiden arviot vaihtelivat eniten. Tätä matriisia käytettiin pohjana varsinaiselle arvioinnille, jossa arvioita tarkennettiin ja tarvittaessa uudelleenarvioitiin neljän asiantuntijan yhteisen keskustelun pohjalta. Keskustelujen pohjalta 30 matriisin solussa muutettiin keskiarvojen perusteella määrittyneitä luokituksia. Lisäksi kolme alatavoitetta vaihdettiin kokonaan. Alatavoitteeseen 17.3. liittyviä epävarmuustekijöitä pidettiin niin merkittävänä, ettei numeeristen tulosten esittämistä pidetty mielekkäänä. Myös muut päätavoitetta 17 kuvaavat alatavoitteet tunnistettiin sellaisiksi, ettei niitä ollut mielekästä arvioida tässä yhteydessä.

Lopputuloksena oli ensimmäinen konsensusarvio, joka edusti asiantuntijoiden yhteistä tulkintaa vuorovaikutusten laadusta. Tulosten ja menetelmän käytön mahdollisuuksista ja rajoituksista keskusteltiin myös hankkeen järjestämässä kansainvälisessä arviointityöpajassa marraskuussa 2018 Stockholm Environment Institutin ja SDSN:n asiantuntijoiden kanssa. Työpajassa pohdittiin, voisiko vastaavaa arviointia tehdä osallistuvassa prosessissa esimerkiksi virkahenkilöstön kanssa ja olisiko siitä hyötyä kestäväen kehityksen politiikan muotoilussa ja toimeenpanossa. Nähtiin, että arviointimenetelmä vaatii intensiivisen työpanoksen ja että sillä on rajoitteensa käytännön työssä - kuitenkin menetelmä tuo esiin tarpeellista ajattelutapaa siitä, että eri politiikkasektoreiden vuorovaikutuksia ja ristiriitoja on tarpeen ymmärtää paremmin.

Aihepiirien laaja-alaisuuden takia varsinkin alustavassa arvioinnissa olisi ollut perusteltua käyttää laajempaa asiantuntijajoukkoa, jolloin luotettava arvio olisi mahdollisesti pystytty saamaan tilastollisten menetelmien avulla. Arvioinnin työläyden takia tämä ei käytännössä ollut mahdollista.

Arvioinnin aikana tunnistettiin useita epävarmuustekijöitä, joista keskeisiä olivat seuraavat:

- Alatavoitteiden muotoilut sisältävät monissa tapauksissa paljon tulkinnanvaraisuutta. Asiantuntijoiden välinen keskustelu osoittautui oleelliseksi ja toimivaksi tavaksi vähentää erilaisiin tulkintatapoihin liittyviä epävarmuuksia.
- Osaa alatavoitteista on vaikea arvioida Suomen toimien näkökulmasta.
- SDG-kehikko on arvioinnin näkökulmasta epäoptimaalinen. Sen puitteissa määritellyt alatavoitteet eivät kokonaisuudessaan edusta kaikkia kansallisesta näkökulmasta oleellisia kysymyksiä ja toisaalta sisältävät epärelevantteja tavoitteita.
- Alatavoitteiden toteutukseen voi liittyä ajallisesti eri suuntaisia vaikutuksia (esim. tavoitteen toteutusta haittaava vaikutus lyhyellä aikavälillä ja sen toteutusta tukeva vaikutus pitkällä aikavälillä). Fokusointi välittömiin ja pitkän aikavälin vuorovaikutuksiin voisi selkeyttää arviointia.
- Edes kokeneen ja asiantuntemukseltaan laaja-alaisen yksittäisen arvioitsijan asiantuntemus ei käytännössä riitä kaikkien 17 alatavoitteen toteutuksen syvälliseen arviointiin.
- Alatavoitteiden välisiin mahdollisiin riippuvuussuhteisiin vaikuttaa monia muitakin tekijöitä kuin tarkasteltujen tavoitteiden toteutustapa. Arvioijan tekemät oletukset näistä ulkopuolisista tekijöistä voivat vaikuttaa huomattavasti arviointiin. Luotettava arviointi vaatii sekä hyvää ohjeistusta että vuorovaikutteista keskustelua eri arvioitsijoiden välillä.
- Kansallisen ja kansainvälisen tason erottelu on joissakin tapauksissa keinotekoista ja Suomen omien toimien merkitystä laajempaan kehitykseen on vaikea eritellä.
- Arvioinnin ydinviestit ja niiden taustalla oleva järkeily eivät välttämättä avaudu pelkkien numeeristen tulosten esittämisen avulla.

Arviointi perustui arvioijan omaan asiantuntemukseen ja subjektiiviseen arvioon tulevaisuuden kehityksestä. Arvioinnissa lähdettiin siitä, että numeerinen arvio tulee antaa myös niistä vuorovaikutuksista, joista arvioijalla ei ole syvällistä asiantuntemusta. Oletuksena oli, että eri aihepiirien tietämystä edustavat asiantuntijat täydentävät toisiaan ja että pakottamalla asiantuntijat kokonaisvaltaiseen arviointiin on mahdollista nostaa esiin tuoreella tavalla sellaisia näkökohtia, jotka voivat jäädä huomaamatta kunkin asiantuntijan keskittyessä vain erikoisalalleen.

Arvioinnin tulokset

Arvioinnin tulokset on esitetty alla olevassa kuvassa. Kuvion värit ilmaisevat sitä, millainen on matriisin riveillä ilmaistun SDG-alatavoitteen toteutuksen vaikutus sarakkeissa esitettyjen alatavoitteiden toteutukseen. Kuviossa on esitetty myös summat riveittäin ja sarakkeittain. Suuri rivisumma ilmentää sitä, että alatavoitteen toteutus tukee muiden tavoitteiden toteutusta. Tällaisten tavoitteiden onnistuneeseen toteuttamiseen on perusteltua kiinnittää erityistä huomiota, sillä mahdollisuus myönteisiin muuta tavoitteita edistäviin sivuvaikutuksiin on suuri. Vastaavasti alatavoitteet, joiden rivisumma on pieni tai jopa negatiivinen, ovat kestävän kehityksen kannalta ongelmallisia, sillä niiden toteutuksella on todennäköisesti haittavaikutuksia muiden tavoitteiden toteutukselle. Suuri sarakesumma puolestaan ilmentää sitä, että muiden tavoitteiden toteuttaminen tukee kyseisen alatavoitteen toteutumista. Summamuuttujien tulkinnassa on huomioitava yksittäisten arviointien hajonta. Esimerkiksi yksittäinenkin negatiivinen arvo voi ilmentää kestävän kehityksen kannalta kriittistä vaikutussuhdetta, mutta alatavoitteen summamuuttujassa se voi jäädä useiden positiivisten arvojen peittoon.

Tulkinnassa nimenomaan vaikutussuhteiden ääriarvot ovat oleellisia. Suuri keltaisella merkittyjen solujen määrä matriisissa ilmentää sitä, että selkeää vaikutussuhdetta ei ole, tai sellaista ei arvioinnissa pystytty identifioimaan. Alatavoitteisiin 3.5 ja 5.5 liittyi eniten keltaisella merkittyjä vuorovaikutussuhteita. Päihteiden väärinkäytön ehkäisyyn liittyvän alatavoitteen 3.5 kohdalla tämä ilmentää sitä, että muihin alatavoitteisiin verrattuna tämä alatavoite on määritelty melko kapea-alaisesti tietyille sektorille kohdentuvaksi, jolloin merkittäviä suoria vaikutuksia muiden alatavoitteiden toteutumiseen on vain vähän. Naisten tasa-arvoisuuteen ja osallistumiseen päätöksenteossa liittyvä alatavoite 5.5 puolestaan on muotoilultaan niin laaja-alainen, että sen suoria vaikutuksia muihin alatavoitteisiin on vaikea hahmottaa. Alatavoite 17.3 (Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin useista lähteistä) jätettiin lopullisesta arvioinnista pois koska siihen liittyviä tulkinnallisia epävarmuuksia pidettiin niin suurina tai vaikutuksia epäsuorina, ettei numeerisen arvion esittäminen tässä yhteydessä ole mielekästä.

Taulukko 3. Suomen kestävän kehityksen politiikkojen vuorovaikutusten arviointi valituissa alatavoitteissa

	1.2	2.4	3.5	4.7	5.5	6.6	7.2	8.1	9.4	10.1	11.6	12.3	13.1	14.1	15.5	16.6	Yht.
1.2																	14
2.4																	18
3.5																	8
4.7																	15
5.5																	9
6.6																	14
7.2																	6
8.1																	7
9.4																	19
10.1																	14
11.6																	15
12.3																	14
13.1																	19
14.1																	12
15.5																	13
16.6																	16
Yht.	15	18	8	15	9	17	16	13	15	12	14	12	16	13	13	7	

-3	Estävä
-2	Vastakkainen
-1	Rajoittava
0	Johdonmukainen/riippumaton
1	Mahdollistava
2	Voimistava
3	Erottamaton

Kuva 1. Arviointiasteikko

Arvioinnin perustulos oli se, että valtaosa alatavoitteista oli toisiaan tukevia. Yhteensä kahdeksan vaikutussuhdetta arvioitiin ”erottamattomiksi” eli alatavoitteen toteuttaminen todennäköisesti johtaa automaattisesti toisen alatavoitteen toteutumiseen. Nämä erottamattomat vaikutussuhteet jakaantuivat tasaisesti eri alatavoitteisiin, eli arvioinnissa ei noussut esiin yhtäkään sellaista alatavoitetta jota voitaisiin pitää muita tavoitteita automaattisesti toteuttavana ns. supertavoitteena. Rivisummien perusteella erityisesti alatavoitteiden 9.4 ja 13.1 sekä 2.4 toteutukseen liittyy paljon myönteisiä vaikutuksia.

Infrastruktuurin kehittämiseen ja teknologiseen uudistumiseen liittyvä alatavoite 9.4 tarjoaa monia mahdollisuuksia Suomen kaltaiselle tietovaltaiselle ja teknis-taloudellisesti kehittyneelle valtiolle. Alatavoitteen 13.1 (Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin) korostui myös Suomen osaaminen ja varautumiskyky, joiden edelleen kehittäminen auttaa useiden muiden tavoitteiden toteuttamista. Myös nykyistä kestävämpien ruokajärjestelmien kehittäminen (2.4) korostui mahdollisuutena edistää laaja-alaisesti kestävyystavoitteita. Muutokset ruokajärjestelmässä vaikuttavat laaja-alaisesti sekä tuotannon että kulutuksen kautta.

Sarakkeita tarkasteltaessa sisävesien suojeleminen (6.6) korostuu muiden alatavoitteiden toteutuksesta hyötyvänä alatavoitteena. Erityisesti ruokajärjestelmään (2.4) ja ympäristönsuojeluun (14.1, 15.5) liittyvien alatavoitteiden toteutus näyttää voimakkaasti tukevan alatavoitteen 6.6 toteutumista. Vesiensuojelun

hyvään tasoon ei kuitenkaan päästä automaattisesti pelkästään muut alatavoitteet toteuttamalla, sillä arvioinnin mukaan uusiutuvan energian lisääminen (7.2) ja talouskasvun tavoittelu (8.1) voivat rajoittaa alatavoitteen 6.6 toteutumista.

Tehokkaiden, vastuullisten ja läpinäkyvien instituutioiden kehittämiseen tähtäävä alatavoite 16.6 erottui sarakkeita tarkasteltaessa aihealueena, joka ei juuri hyödy muiden alatavoitteiden toteuttamisesta. Rivejä tarkasteltaessa se toisaalta näyttäytyy melkein kaikkien muiden alatavoitteiden toteuttamista mahdollistavana.

Yhtään "estävää" tai "vastakkaista" vaikutussuhdetta ei arvioinnissa paljastunut. "Rajoittavia" vaikutussuhteita löytyi kymmenen kappaletta. Arvioinnin perusteella kestävän kehityksen politiikan kannalta selvästi pulmallisimpina alatavoitteina erottautuivat 7.2. ja 8.1, sillä niihin liittyi valtaosa negatiivisiksi arvioituista vuorovaikutuksista. Pienin rivisumma oli tavoitteella 7.2, joka koskee uusiutuvan energian osuuden kasvattamista. Alatavoitteen muotoilu koskee maailmanlaajuisista energian tuotantoa, mutta arvioinnissa keskityttiin siihen, millaisia vaikutuksia uusiutuvan energian osuuden merkittäväällä kasvattamisella olisi Suomessa. Alatavoitteen toteutuksen arvioitiin rajoittavan luonnon monimuotoisuuteen (15.5) ja vesistöjen tilaan (6.6 ja 14.1) liittyvien tavoitteiden toteutusta.

Talouskasvuun liittyvä alatavoite (8.1) tulkittiin arvioinnissa nykymallisen talouskasvun tavoittelun jatkumiseksi. Tällöin alatavoitteen toteutus on selkeästi ristiriidassa kestävän kehityksen ekologiseen ulottuvuuteen liittyvien alatavoitteiden kanssa.

Kaiken kaikkiaan Suomea koskevat tulokset olivat pitkälti yhteneviä Ruotsin vastaavan arvioinnin kanssa (Weitz ym. 2018).

Arviointimenetelmän käytön mahdollisuudet ja rajoitukset

Arviointi osoittaa, että luotettavan kokonaiskuvan piirtäminen SDG-viitekehiksestä on haastavaa ja aikaavievää. Tämä haastavuus toisaalta tuo merkittäviä mahdollisuuksia oppimiseen arviointiprosessin aikana, sillä menetelmä vaatii eri alojen asiantuntemuksen tuomista yhteen. Menetelmän vahvuutena onkin, että se vaatii katsomaan kaikkia SDG-tavoitteita yhtä aikaa ja käsittelemään niitä kokonaisuutena. Tämä on Agenda2030:n ydinajatus.

Stockholm Environment Institute kehittää vuorovaikutuskehikosta päättäjille ja hallinnolle hyödyllistä työkalua, jota voitaisiin käyttää eri maiden konteksteissa kestävän kehityksen työn systeemisten vaikutusten hahmottamiseksi, prioriteettien asettamiseksi tai eri hallinnonalojen tai hallinnonalojen välisten, ilmiöpohjaisten suunnitelmien valmisteluun. Prosessi, johon hallinnon edustajia osallistuu eri hallinnonaloilta voi olla itsessään arvokas ja hyödyllinen tapa käydä keskustelua moniulotteisista tai poliittisesti aroista asioista. (Stockholm Environment Institute 2018.) Prosessin läpikäyminen voi laajentaa osallistujien näkökulmia ja edistää johdonmukaisuutta politiikassa. Ruotsissa vastaavaa arviointimenetelmää on käytetty suppeammin esimerkiksi teollisuuden etujärjestön tulevaisuustyössä terästeollisuuden alalla (Hallding & Blixt 2017).

Suomella olisi halutessaan hyvät institutionaaliset edellytykset systeemiseen vuorovaikutusten analyysiin. Kestävän kehityksen politiikan johdonmukaisuudessa edistyneetkin maat tarvitsevat systeemistä näkökulmaa eri hallinnonalojen toimien vaikutuksiin käytännössä, ja läpinäkyvyyttä siinä, miten eri hallinnon tahot ymmärtävät eri politiikkojen vuorovaikutukset.